

Актуальна

Сертыфікат творцы

Артыкулам 16 Закона Рэспублікі Беларусь "Аб творчых саюзах і творчых работніках" прадугледжана, што статус творчага работніка — члена (удзельніка) творчага саюза пацвярджаецца непасрэдна самім творчым саюзам у адпаведнасці з яго статутнымі дакументамі, а статус творчага работніка, які не знаходзіцца ў творчым саюзе, пацвярджаецца прафесійным сертыфікатам, што выдаецца спецыяльнай экспертнай камісіяй.

Парадак выдачы прафесійнага сертыфіката творчага работніка, які не з'яўляецца членам творчага саюза, прадугледжаны Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 26 красавіка 2010 г. № 200 "Об административных процедурах, осуществляемых государственными органами и иными организациями по заявлениям граждан".

Для атрымання прафесійнага сертыфіката творчага работніка грамадзянін падае заяву па ўстаноўленай форме і матэрыялы, якія пацвярджаюць вынікі творчай дзейнасці творчага работніка (творы мастацкай літаратуры і мастацтва, выкананні, публікацыі, рэцэнзіі, дакументы, якія пацвярджаюць наяўнасць званняў, прэміяў, іншых заахвочванняў, і іншыя матэрыялы).

Пры неабходнасці грамадзянін забяспечвае доступ да вынікаў творчай дзейнасці (творы манументальнага і манументальна-дэкаратыўнага мастацтва і іншае).

Выдачу прафесійнага сертыфіката творчага работніка ажыццяўляе экспертная камісія па пацвярджэнні статусу творчага работніка, якая створана пры Міністэрстве культуры і дзейнічае ў адпаведнасці з Палажэннем аб экспертнай камісіі па пацвярджэнні статусу творчага работніка, якое зацверджана пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 24 мая 2000 года № 747.

Крытэрыямі ацэнкі вынікаў творчай дзейнасці для выдачы названай камісіяй прафесійнага сертыфікату творчага работніка з'яўляюцца:

вынікі творчай дзейнасці павінны быць новымі, якія не існавалі раней, самастойнымі вынікамі інтэлектуальнай дзейнасці; вынікі творчай дзейнасці павінны адносіцца да твораў мастацкай літаратуры і мастацтва і іншых вынікаў у галіне культуры, мастацтва і іншай культурнай творчай дзейнасці;

прафесійны мастацкі ўзровень вынікаў творчай дзейнасці;

апублікаванне, публічнае выкананне, публічны паказ, дэманстрацыя да ўсеагульнага ведама або іншыя спосабы, якія робяць вынікі творчай дзейнасці даступнымі публіцы (не менш за два разы ў год на працягу апошніх трох гадоў);

наяўнасць дзяржаўных узнагарод, званняў лаўрэата, дыпламанта міжнародных, рэспубліканскіх, рэгіянальных культурных мерапрыемстваў і іншых заахвочванняў за вынікі творчай дзейнасці на працягу апошніх трох гадоў.

Прафесійны сертыфікат творчага работніка выдаецца бясплатна ў месячны тэрмін з дня падачы заявы і дзейнічае 5 гадоў.

З 23 ліпеня 2015 года па 31 сакавіка 2016 года адбылося 10 пасяджэнняў экспертнай камісіі па пацвярджэнні статусу творчага работніка. Экспертнай камісіяй было разгледжана 47 заяў прэтэндэнтаў на атрыманне статусу творчага работніка. Па рашэнні экспертнай камісіі 26 прэтэндэнтам, якія пацвердзілі статус творчага работніка, быў накіраваны прафесійны сертыфікат.

Паводле паведамлення Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь

У Беларусі могуць увесці бясплатныя візы для наведвальнікаў фестываляў.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Тым замежнікам, хто плануе сёлета наведаць Дзень беларускага пісьменства, Мінскі міжнародны кінафестываль "Лістапад" альбо нават арт-п'янік "Freaky Summer Party" адкрываецца магчымасць атрымання беларускай візы без консульскага збору. Пра гэта паведаміў на адкрыцці Міжнароднага кірмашу турыстычных паслуг "Адпачынак-2016" міністр спорту і турызму Аляксандр Шамко, падзяліўшыся планами аб увядзенні бясплатных візаў для турыстаў.

Для атрымання бясплатнай візы ў нашу краіну турыстам патрэбна будзе набыць квітку на фестывалі, што ўключаны ў штогадовы календар турыстычных падзей, складзены Нацыянальным агенцтвам па турызме. Нагадаем, што ён утрымлівае не толькі спіс спартыўных мерапрыемстваў, але і культурных,

У рамках святкавання 40-годдзя факультэта дызайну і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў у мастацкай галерэі "Акадэмія" згаданай ВНУ праходзіць выстава работ студэнтаў кафедры касцюму і тэкстылю. Выстава мае назву "The Experience Of Experiment", што можна перакласці як "Досвед эксперыменту". Выстава якраз і мае мэтай давесці, што традыцыя, на якой грунтуецца навука працаваць у галоўнай творчай ВНУ краіны, не мае нічога агульнага з кансерватызмам, а сама Акадэмія адкрытая для творчых навацый. Больш падрабязна пра выставу — у бліжэйшых нумарах газеты.

ДОСВЕД ЭКСПЕРЫМЕНТУ

Рэальная сфера

Затанцаваць "верабейкам", каб...

30 — 31 сакавіка на Міншчыне прайшло пасяджэнне Рэспубліканскага савета дырэктараў абласных метадычных цэнтраў народнай творчасці. На прыкладзе работы аддзелаў ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Любанскага і Старадарожскага райвыканкамаў разглядалася пытанне "Рэгіянальная культурная палітыка ў сучасных умовах".

Яўген РАГІН

У рабоце савета прынялі ўдзел намеснік міністра культуры Васіль Чэрнік і начальнік упраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Наталля Задзяркоўская. Чарговае пасяджэнне прынесла нешараговыя вынікі. Таму кожнаму з раёнаў варта прысвяціць па асобным артыкуле. Сённяшня гаворка — пра культуру Любаншчыны.

Праекты...

Перад Любанню ў наш бусік "прыматкабожыўся" (як сам ён сказаў) начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Любанскага райвыканкама Васіль Каткавец. Гэта дзякуючы яго разваротліваасці з'явілася ў райцэнтры шыкоўная школа мастацтваў ды дзейнічае адкрыты абласны фестываль дзіцячага тэатральнага мастацтва. Васіль Сцяпанавіч запэўніў, што пакажа "непарадны дзень" працы аддзела. Мы паглядзелі, здзівіліся і задумаліся: "Які ж дзень у іх тады парадны?"

Паўтарэнне, як кажуць, — маці навучання. І няма тут ніякай банальнасці. Тым больш у дачыненні да аналізу дзейнасці аддзела, якім некалькі дзесяцігоддзяў кіруе Васіль Каткавец. Так, мы з зайздросным пастаянствам вяртаемся да праектаў, рэалізацыю якіх ён ініцыяваў. Вяртаемся таму, што хаця б адна з гэтых творчых акцый, каб нарадзілася яна ў тых аддзелах, дзе "ўсё, як ва ўсіх", імгненна вылучыла б іх у лік крэатыўных. А праектаў такіх у Любанскім раёне не адзін, не два і не тры.

...метадычны

Увесь час хтосьці не надта дасведчаны кажа: "Навошта нам метадыс-

ты?" Маўляў, пры адукаваных кадрах няма патрэбы ў іх вучобе ды сцэнарнай падтрымцы, а самае галоўнае — вунь колькі народу можна за раз узяць ды агтымізаваць. Пры такой агтымізацыі жыцц нацыянальнай культуры нядоўга. Нездарма ў нас кажуць: "Кінь за сабою, знойдзеш перад сабою". Яшчэ раз пераканайся ў гэтым, калі савет завітаў у Любанскі раённы цэнтр культуры і вольнага часу. Гэта — метадычны штаб рэгіёна, што "падсілкавае" і сябе і 25 клубных устаноў на сяле. Заўважце, статус гісторыка-культурнай каштоўнасці нададзены спеўнай манеры абрадавага выканання трох аўтэнтчных гуртоў...

Удумайцеся ў назвы аддзелаў РЛЦ. Арганізацыйна-творчым кіруе Сяргей Выскварка — этнограф, этнахараграф і кіраўнік узорнага фальклорнага калектыву "Верабейкі". А ёсць яшчэ адзін традыцыйнага мастацтва. "На аловак" узяты ўсе народныя майстры. У картатэку сабраны ўсе мясцовыя абрады, вельмі багаты фонархій. Словам, зафіксаваны кожны гук, рух і асоба. Я такога, шчыра кажучы, нідзе больш не бачыў. Галоўны метадыст раёна Галіна Жураўская адказвае за сцэнарны фонд (за год папайняецца ён на сто сцэнарыяў), за фонд рэпертуарны і метадычны, а яшчэ рэалізоўвае праект "Арт-правінцыя" (гуказапіс і выдавецкая дзейнасць). Мінскі абласны цэнтр народнай творчасці падтрымлівае "Арт-правінцыю" не толькі словам. Дапамагаюць грашыма і фундатары. Таму ці не кожнае мерапрыемства ў раёне збірае ўдзячных удзельнікаў не толькі з Любаншчыны.

Заканчэнне — на старонцы 7.

Мэта паездкі? Культура!

пачынаючы ад буйных рэспубліканскіх форумаў да маленькіх рэгіянальных святаў. Па-сутнасці, гэта вялікі падарунак для тых, хто любіць падарожнічаць, і, калі ініцыятыву ўдасца ажыццявіць, падстаў наведваць Беларусь для замежнага людзі станацца, сапраўды, багата.

Карэспандэнт "К" прагатаў календар турыстычных падзей. У ім — XXVII Міжнародны музычны фестываль імя Івана Сяляцінскага ў Віцебску, Міжнародны ваенна-гістарычны фестываль, прысвечаны падзеям Першай сусветнай вайны "Скокі-2016", XXI Міжнародны фестываль арганнай музыкі "Званы Сафіі" ў Полацку, Фестываль сярэднявечных традыцый і культуры "Меч Лідскага замка", экалагічнае свята "Жураўлі і журавіны Міёрскага краю", фестываль міфалогіі "У госці да Лепельскага Цмока", Міжнародны фестываль этнакультурных традыцый "Покліч Палесся" ў агра-

радку Ляскавічы, свята "Вішнёвы фестываль" у Глыбокім... Цікава, востак у дакуменце на любы густ! Вядома, не забытыя ў ім і буйныя культурныя форумны: XI Рэспубліканскі фестываль нацыянальных культур у Гродна, Рэспубліканскі фестываль-кірмаш рамёстваў "Вясновы букет" у Мінску, XXVI Міжнародны Шагалаўскія чытанні ў Віцебску, XXIX Міжнародны фестываль сучаснай харэаграфіі IFMC у Віцебску, Міжнародная акцыя "Ноч музеяў", Міжнародны фестываль тэатральнага мастацтва "Белая вежа" ў Брэсце, Міжнародны фестываль мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску"... І ёсць нават такія, якія можна назваць паспяхова "прыватнай ініцыятывай": да прыкладу, IV Міжнародны караоке фестываль "Зорка караоке", які ладзіцца сталічным тэатрам-караоке "Багема".

Тым не менш, усе разам яны са-дзейнічаць прытоку турыстаў у Бе-

ларусь. А кожны месяц календар утрымлівае некалькі падзей, на якія можна скіравацца турысту з мэтай паездкі "культура".

Дастаткова ў календары і спартыўных мерапрыемстваў. Нагадаем, удзельнікі апошніх могуць і сёння атрымоўваць бясплатны беларускія візы проста ў аэрапорце. Ну а звычайны консульскі збор за аднаразовую кароткатэрміновую візу ў Беларусь складае ад 25 да 60 еўра. (Выключэнне — 18 краін, паміж якімі і Беларуссю дзейнічае бязвізавы рэжым, а таксама дзяржава Катар, грамадзяне якой могуць атрымоўваць візу ў нашу краіну бясплатна ў аднабаковым парадку).

Нягледзячы на тое, што пакуль новаўвядзенне Міністэрства спорту і турызму на стадыі абмеркавання, падобны рух сведчыць пра чарговы крок у разуменні культурнага патэнцыялу краіны.

УВАГА!

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна вылісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").

Віншаванне

**Калектыву дзяржаўнай установы
"Беларускі рэспубліканскі тэатр юнага глядача"**

Дарагія сябры!

Сардэчна віншую вас са знамянальнай датай — 60-годдзем з дня заснавання Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага глядача.

Мінулыя гады сталі для вашага калектыву часам творчых адкрыццяў, пошуку ўласных мастацкіх шляхоў, стварэння новых, арыгінальных спектакляў для дзяцей і юнацтва. Багаты рэпертуар, які ўвабраў у сябе лепшыя ўзоры беларускай і сусветнай класікі, і таленавітыя актёры дазволілі тэатру стаць адным з культурных сімвалаў нашай краіны. Не адно пакаленне беларусаў вырастае на яго спектаклях.

Няхай вашы пастаноўкі і надалей будуць такімі ж цікавымі, сугучнымі духоўным запатрабаванням самай спагадлівай і ўдзячнай публікі.

Жадаю вам невычэрпнага натхнення, поспехаў і новых здзяйсненняў на карысць роднай Беларусі.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр ЛУКАШЭНКА
8 красавіка 2016 года

"К" інфармуе

У мінулую суботу ў Гандлёвым цэнтры "Сталіца" адбыўся чарговы канцэрт у рамках рэспубліканскай акцыі "Беларусь, я цябе люблю". Сваё мастацтва дэманстравалі калектывы і салісты Мінскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў.

12 красавіка ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі зноў прадставіць аднаўленне рок-оперы Ігара Лучанка "Гусяр" (паводле п'есы Янкі Купалы), аранжыраванай у свой час для ансамбля "Песняры" Уладзімірам Мулявіным. Дадзены паказ, прымеркаваны да 75-годдзя з дня нараджэння Уладзіміра Мулявіна, рытуе творчая група на чале з паэтам, спеваком Андрэем Скарынкіным. У пастаноўцы, сярод іншых, задзейнічаны артысты Дзяржаўнага ансамбля танца Рэспублікі Беларусь, арт-група "Беларусы", выканаўца партыі Княжны ў "песняроўскай" версіі спектакля Людміла Ісупава. "К" пабывала на рэпетыцыі пастаноўкі.

Ёсць пытанне!

Што можна прадаваць: дырхем ці рубель?

Як прадаць старадаўнюю манету, якую калісьці знайшоў у зямлі, і не парушыць заканадаўства? Ці трэба рэгістраваць сваю нумізматычную калекцыю, калі ў ёй налічваецца ўсяго некалькі патэнцыйна цікавых для гісторыкаў экзэмпляраў? І што будзе, калі праігнараваць падобную дзяржаўную рэгістрацыю? Усе гэтыя і многія іншыя пытанні, датычныя абарачэння на тэрыторыі нашай краіны манет і іншых гістарычных артэфектаў, набылі асаблівую значнасць у сувязі з падпісаннем 14 снежня мінулага года Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь "Аб удасканаленні аховы археалагічных аб'ектаў і археалагічных артэфектаў". Дакумент уступіў у сілу зусім нядаўна — 18 сакавіка бягучага года.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Такім чынам, паспрабуем разабрацца ў агучаных пытаннях. Скажам, уявім такую сітуацыю: адзін чалавек мае невялікую калекцыю манет, сярод якіх ёсць пара старажытных арабскіх дырхемаў X — XI стагоддзяў. Ці трэба падобны нумізматычны збор рэгістраваць? І што будзе, калі міні-калекцыянер тры манеты не зарэгіструе, а будзе проста захоўваць у сваёй кватэры?

Па словах намесніка старшыні Пастаяннай камісіі па адукацыі, культуры і навуцы Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь Наталлі Кучынскай, у прадстаўленай сітуацыі можна адзначыць шэраг момантаў.

— Па-першае, трэба разумець, што згодна з Указам археалагічным артэфектам з'яўляецца рухомы матэрыяльны аб'ект, які ўзнік ў выніку жыцця і дзейнасці чалавека больш за 120 гадоў таму, захаваўся ў культурным пласце або на дне прыродных ці штучных вадаёмаў, мае гістарычнае, мастацкае, навуковае або іншае культурнае значэнне, можа адпавядаць пэўным крытэрыям для надання статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці і на момант выяўлення не мае ўласніка.

Па-другое, калі грамадзянін выпадкова выявіў у зямлі ці на дне вадаёма рухомы матэрыяльны аб'ект, што можа быць аднесены да археалагічнага артэфекта, то гэты чалавек павінен прыняць меры па захаванні артэфекта. Дадзены аб'ект трэба перадаць мясцоваму распарадчаму органу на часовае захоўванне для прыняцця рашэння аб аднясенні выяўленага аб'екта да археалагічнага артэфекта. Калі ж аб'ект будзе прызнаны археалагічным артэфектам, то яго неабходна перадаць ў мясцовы выканаўчы і распарадчы орган.

Па-трэцяе, згодна з пунктам 1.12 Указа фізічным і юрыдычным асобам забаронена набываць, прадаваць, дарыць, мяняць і даваць у залогу археалагічныя артэфекты. Аднак гэтыя дзеянні могуць ажыццяўляцца фізічнымі і юрыдычнымі асобамі ў адносінах да археалагічных артэфектаў, уключаных у так званы рэстр археалагічных артэфектаў. Гэты рэстр павінен быць сфарміраваны Нацыянальнай акадэміяй навук Беларусі да 1 студзеня 2017 года. У яго ўключаюцца археалагічныя артэфекты, якія на дзень уступлення ў сілу Указа

знаходзіліся ва ўладанні фізічных і юрыдычных асоб.

Адныя аб'екты да археалагічнага артэфекта і ўключэнне ў рэстр адбываецца толькі на падставе звароту самога грамадзяніна ў археалагічную камісію згодна з заканадаўствам аб адміністрацыйных працэдурах. 18 сакавіка бягучага года адпаведнае дапаўненне, якое прадугледжвае гэтую адміністрацыйную працэдуру ў адносінах да фізічных асоб (Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 26 красавіка 2010 года № 200), таксама ўступіла ў сілу.

Такім чынам, калі грамадзянін мае мэту калі-небудзь прадаць, абмяняць ці падарыць матэрыяльныя аб'екты, якімі ён валодае даўно — яшчэ да ўступлення ў сілу Указа, — то ён павінен звярнуцца ў археалагічную камісію і вырашыць там наступныя пытанні: ці адносяцца яго матэрыяльныя аб'екты да археалагічных артэфектаў, ці трэба іх уключыць у рэстр? Калі ж грамадзянін гэтага не зробіць, то ў перспектыве распарадзіцца такімі аб'ектамі на законных падставах ён не зможа.

Звяртаю ўвагу, што калі манеты аўтара звароту не знаходзіліся ў культурным пласце (слоі) або на дне вадаёма, а перадаваліся з пакалення ў пакаленне, то яны не могуць быць аднесены да археалагічных

артэфектаў. Аднак, лічу, усё адно ў такім выпадку законапалухмянаму грамадзяніну мэтазгодна звярнуцца ў археалагічную камісію, каб даведацца, валодае ён археалагічнымі артэфектамі ці проста старадаўнімі манетами, і, у выпадку прызнання манет археалагічнымі артэфектамі, уключыць іх у рэстр. Напрыканцы свайго адказу Наталлі Кучынскай яшчэ раз звярнула ўвагу на тое, што палажэнні Указа аб перадачы ў дзяржаўную ўласнасць археалагічных артэфектаў прымяняюцца толькі ў адносінах да знаходак, выяўленых пасля ўступлення Указа ў сілу, гэта значыць — пасля 18 сакавіка 2016 года. "Такім чынам, у любым выпадку манеты гэтага чалавека застаюцца ў яго самога", — адзначыла суразмоўца.

Што ж, абгрунтаваны адказ спецыяліста, як бачна, расставіў усё кропкі над "і". Рэгіструй калекцыю — і можаш рабіць з ёй усё, што захочаш: прадаваць, мяняць, дарыць, а не захоўваць у слоіку ці іншай хованцы дома... Праўда, узнікае іншае пытанне: якім чынам цяпер будуць дзейнічаць папулярныя інтэрнэт-аўкцыёны, на якіх да апошняга часу можна было з лёгкасцю прадаць тры ці іншыя манеты? Некаторыя з іх ужо звярнулі ўвагу сваіх наведвальнікаў на названы Указ і плануюць да 1 студзеня 2017 года адаптаваць сваю дзейнасць да зменаў у заканадаўстве. А якім чынам гэта будзе адбывацца, паспрабуем разабрацца ў наступных нумарах "К"...

3 нагоды свята

4 красавіка ў зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі ўрачыстым канцэртам адзначыўся Дзень яднання народаў Расіі і Беларусі. Імпрэзу адкрылі (на фота зверху) старшыня Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Беларусі Міхаіл Мясніковіч, намеснік старшыні Парламенцкага Сходу Саюзнага дзяржавы Юрый Вераб'ёў, намеснік старшыні Дзярждумы Расіі Аляксандр Рамановіч. Прывітальныя словы ад прэзідэнтаў дзвюх краін былі зачытаныя са сцэны філармоніі. Дваццацігадовы юбілей падпісання Саюзнага пагаднення сабраў у Мінску лепшых артыстаў дзвюх краін: Анатоля Ярмоленку (на фота ўнізе) і ансамбль "Сябры", Аляксандра Маршала, Ірыну Дарафееву, вакальную групу "Чысты голас" і многіх іншых.

Фота на паласе Аліны САУЧАНКА і Таццяны МАТУСЕВІЧ

Газета КУЛЬТУРА ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдавецца з кастрычніка 1991 года. Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ. Адказны сакратар: Юрый КАРПЕНКА; рэдактары аддзелаў: Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН; аглядальнікі рэдакцыі: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Настася ПАНКРАТАВА, Аліна САУЧАНКА, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; спецыяльныя карэспандэнты: Пётр ВАСІЛЕУСКІ, Алег КЛІМАЎ, Алена ЛЯШКЕВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ; карэспандэнт — Вольга РОПАЎ; мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД; карэктар — Галіна МАХНАЧ.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чвэрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адзел: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавешкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА". 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чвэрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35. Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэдакцыйна і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы. "Культура", 2016. Наклад 4 777. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друку 8.04.2016 у 17.30. Замова 1471. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Па пытаннях размяшчэння
рэкламы
ў газеце "Культура"

звяртайцеся па тэлефоне

+ 375 17 286 07 97

і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41,

альбо пішыце

на электронны адрас kultura@tut.by.

У чаканні Скарынавага юбілею

7 — 8 красавіка ў Нацыянальнай бібліятэцы краіны прайшлі чарговыя, XII па ліку Міжнародныя кнігазнаўчыя чытанні “Кніжная культура Беларусі: погляд праз стагоддзі”.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Як адзначыў, адкрываючы форум, дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Раман Матульскі, на канферэнцыю прыбылі больш за 200 удзельнікаў як з Беларусі, так і з Літвы, Латвіі, Украіны, Расіі, Польшчы, Венгрыі і Славакіі. Па словах намесніка міністра культуры Аляксандра Яцко, які выступіў з прывітальным словам, кнігазнаўчыя чытанні — важная навукова-даследчая пляцоўка, што гуртуе вакол сябе вучоных і спецыялістаў з розных краін свету, тых людзей, якія даследуюць беларускую кніжную культуру і прадастаўляюць калегам вынікі самых новых даследаванняў па гісторыі нашай рукапіснай і друкаванай спадчыны.

Асаблівую значнасць, сказаў намеснік міністра культуры, гэтак менавіта набывае ў кантэксце святкавання налета 500-годдзя беларускага і ўсходнеславянскага кнігадрукавання. Як вядома, сёння Міністэрствам культуры краіны прапрацавана праграма мерапрыемстваў да святкавання названага юбілею, каб правесці яго на самым высокім і прадстаўнічым узроўні...

Як неаднаразова адзначалася падчас канферэнцыі, цікавае да кнігі ў беларусаў не змяняецца, нягледзячы на ўсеагульнае распаўсюджванне ў Беларусі найноўшых інфармацыйных тэхналогій. Менавіта на гэты факт звярнуў увагу ў сваім слове першы намеснік міністра інфармацыі Беларусі Ігар Луцкі. У пацвярджэнне свайго меркавання ён прывёў статыстыку сёлетняй Мінскай міжнароднай кніжнай выставы-кірмашу, што прайшла ў беларускай сталіцы з 10 па 14 лютага бягучага года. Так, за пяць дзён працы выставу наведалі больш за 42 тысячы чалавек.

На секцыйных пасяджэннях даследчыкі прадставілі свае навуковыя даклады. Тэмы выступленняў былі самыя розныя, напрыклад, датычныя рукапіснай кніжнасці Беларусі, спадчыны Францыска Скарыны і яго паслядоўнікаў, гісторыі беларускіх друкарняў пачатку XX стагоддзя ды іншыя. Натуральна, закраналіся і праблемы сучаснага кнігадрукавання. Акрамя таго, прагучалі даклады на тэму ролі і месца кнігі ў сучасным інфармацыйна-камунікацыйным асяроддзі, а таксама паведамленні, у якіх закраналіся футурыстычныя прагнозы адносна друкаваных выданняў...

А 7 красавіка ў рамках канферэнцыі ў Музеі кнігі Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі адкрылася выстава “Францыск Скарына і наш час”. На ёй экспанаваліся матэрыялы са збораў галоўнай бібліятэкі краіны, а

таксама з філіялаў Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь — Музея гісторыі тэатральнай і музычнай культуры і Музея гісторыі беларускага кіно, Нацыянальнага Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка і іншых устаноў сферы адукацыі і культуры краіны ды прыватных калекцыянераў.

Акрамя таго, у рамках прадстаўнічага форуму 8 красавіка прайшоў “круглы стол” “Еўрапейская дакументальная спадчына”, арганізаваны пры падтрымцы Інфармацыйнага пункта Савета Еўропы ў Мінску. Як адзначыў дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Раман Матульскі, гэта першая падобная акцыя з названай арганізацыяй, але, цалкам магчыма, што ў самай бліжэйшай перспектыве адбудзецца цэлы шэраг сумесных мерапрыемстваў, а кантакты з еўрапейскімі калегамі выйдучы на больш высокі і якасны ўзровень.

K

“Нясвіжу” — “Еўропа Ностра-2016”

Нацыянальны гісторыка-культурны музей-запаведнік “Нясвіж” атрымаў прыз “Еўропа Ностра-2016” у катэгорыі “Ададанае служба”. 7 красавіка пра гэта абвясціла аднайменная вядучая еўрапейская арганізацыя ў галіне спадчыны.

Прыз гэты прысуджаецца за выдатныя дасягненні ў еўрапейскіх краінах, якія не прымаюць удзел у праграме Еўрасаюза “Крэатыўная Еўропа”. Журы прэміі было “ўражана манументальнай працай, якая была праведзена Нацыянальным гісторыка-культурным музеем-запаведнікам “Нясвіж” па стварэнні музея ў нядаўна адноўленым палацы Радзівілаў усяго за некалькі кароткіх месяцаў. Аднаўленне аб’екта і стварэнне музея не было лёгкай задачай, прымаючы пад увагу адноснае аддаленасць аб’екта ад буйных гарадоў і сталіцы, а таксама пашкоджанні і занябанасць

ад якіх палац пакутаваў на працягу некалькіх дзесяцігоддзяў. Здольнасць музея падтрымліваць цікавасць грамадскасці і выдатная лічба 400 тысяч наведвальнікаў штогод таксама заслугаўваюць узнагароды”. Стварэнне музея было буйным праектам, які ўключаў у сябе ўладкаванне трыццаці экспазіцыйных залаў і фонды, якія захоўваюць 20 тысяч прадметаў.

Нацыянальны гісторыка-культурны музей-запаведнік “Нясвіж” арганізуе і праводзіць 10 — 14 выстаў штогод, уключаючы міжнародныя, некаторыя з іх арганізуюцца ў супрацоўніцтве з буйнымі сусветнымі музеймі. Аднаўленне, адкрыццё музея для публікі і намаганні, якія былі прыкладзены для атрымання міжнароднага прызнання ў культурным сектары, прынеслі значную карысць дадзенаму рэгіёну. Гэта стала магчымым дзякуючы стабільна якаснай працы музейшчыкаў.

Адметна, што музей знайшоў агульную мову з Радзівіламі — нашчад-

камі папярэдніх уладальнікаў палаца, якім належыў і горад Нясвіж з пачатку XVI стагоддзя. Умацаванне ўзаемапараўмення дазволіла супрацоўнікам музея атрымаць доступ да калекцыі Радзівілаў, тым самым умацаваючы ўражанні наведвальнікаў ад гэтага элігантнага замка і пацвярджаючы, што яго багатая гісторыя захоўваецца ў адпаведнасці з яе кантэкстам.

Журы прызнае адказнасць, з якой музей-запаведнік “Нясвіж” адносіцца да складанага мінулага палаца. “Супрацоўнікі музея саслужылі вялікую службу сваёй установе, натхняючыся спадчынай роду Радзівілаў. Павага, якую яны выказваюць Радзівілам праз амаль сотню гадоў пасля іх выгнання з роднага дома, цудоўная, яна паказвае, наколькі моцныя Еўрапейскія культурныя карані роду ў гэтай частцы свету. Супрацоўнікі музея-запаведніка

выйшлі далёка за рамкі сваіх абавязкаў, і, дзякуючы гэтаму, яны могуць быць прыведзены ў прыклад іншым работнікам гэтай сферы”, — адзначыла журы.

Гэта ўжо другі выпадак прысуджэння ўзнагароды “Еўропа Ностра” праекту з Беларусі. Аднаўленне і рэстаўрацыя Мірскага замка адзначана прызам у 1993 годзе.

Музей-запаведнік “Нясвіж” разам з астатнімі лаўрэатамі прыза будзе ўзнагароджаны на цырымоніі, якая адбудзецца 24 мая ў гістарычным Тэатры “Сарсуэла” ў іспанскім Мадрыдзе. Славуты оперны спявак і прэзідэнт “Еўропа Ностра” Пласіда Дамінга стане савядучым цырымоніі ўзнагароджання. Нясвіжцы сярод іншых пераможцаў таксама прадставяць свае дасягненні на спецыяльнай цырымоніі ў штаб-кватэры Каралеўскай школы архітэктуры ў Мадрыдзе, а таксама падзеліцца ўражаннямі ў мерапрыемствах у рамках “Еўрапейскага кангрэса спадчыны” 22 — 27 мая.

Тыдзень дыйзану: паміж творцам і замоўцам

З 26 па 29 красавіка ў сталіцы пройдзе ўжо традыцыйны Тыдзень дызайну.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Упершыню мерапрыемства з такой назвай адбылося ў Мінску ў 2012 годзе. Ягоная мэта паспрыяць пашырэнню дызайну ў нашым побыце, дапамагчы спецыялістам знайсці замоўцаў, а апошнім — дызайнераў. Пад экспазіцыю малых архітэктурных формаў, якія могуць надаць утульнасці гарадскому асяроддзю, будзе задзейнічана прастора ў гістарычнай частцы горада. А тое, што можа на добры лад змяніць наша жытло — найперш, арыгінальнага дызайну мэбля, размесціцца у Футбольным манежы на праспекце Пераможцаў.

У рамках Тыдня пройдуць прэзентацыі, сумоўі, майстар-класы. Тэма, у каго будзе жаданне, змогуць прычыніцца да асноў, на якіх грунтуецца такая справа, змяніць свае ўяўленні пра рэчаіснасць. Зрэшты, стаць дызайнерам свайго жыцця.

Архітэктар Андрэй Каравянскі і дызайнер Юрый Таўбкін маюць непасрэднае дачыненне да арганізацыі Тыдня. Суразмоўцы распавялі карэспандэнту “К”, якім яны бачаць сёлетні праект. Так, па словах візаві, галоўная мэта Тыдня — паспрыяць падвышэнню агульнай культуры горада, нагадаць мінчанам пра высо-

Адкрытая пляцоўка ў Траецкім прадмесці. / Фота са старонкі праекта ў Фэйсбуку

кія стандарты побыту, якія цалкам дасягальныя, калі толькі мець іх на мэце. Спажывец побытавага дызайну зыходна кіруецца даволі простымі крытэрыямі: “падабаецца — не падбаецца”, “прыгожа — не прыгожа”. Пэўныя якасці аб’екта раскрываюцца ў працэсе эксплуатацыі. На сёння ў нас з пэўных прычын дамінуе арт-дызайн, калі прыгожая рэч праектуецца як унікальная, робіцца ў адзінкавым экзэмпляры. Тыражаванне ўвогуле не прадугледжана. На Тыдні ж прадставяць грамадзе распрацоўкі, розныя якраз на масавую вытворчасць.

Арганізатары лічаць не зусім нармальнай сітуацыю, калі стол, крэсла ці якая іншая побытавая рэч зыходна робяцца як музейны экспанат. Мэта дызайну не ў тым, каб ствараць унікальныя рэчы. Прынамсі, гэта не асноўная мэта. Дызайнер мусіць думаць пра прамысловы ўзор, эталон для ты-

ражавання. Але, на думку маіх суразмоўцаў, усякая крайнасць — згананая. Суцэльная падпарадкаванасць праектавання тэхналагічнаму працэсу масавай вытворчасці — такой жа небяспечна ўхіл, як і засяроджанасць на элітарнасці. Эстэтычны і тэхналагічны чыннікі мусяць быць ураўнаважанымі, згарманізаванымі, а якасная рэч мае аказвацца даступнай шырокай грамадзе.

Удзел у Тыдні можа ўзяць кожны дызайнер, які мае смеласць прадставіць сваю працу на суд гледачоў. Арганізатары ж чакаюць ад СМІ, а больш дакладна — ад таго сегмента журналістыкі, што прадстаўляе прафесійную крытыку, аб’ектыўнай, калі трэба — жорсткай, ацэнкі, як вулічнай экспазіцыі, так і прадметнага дызайну, што будзе экспанавана пад дахам. Было выказана шкадаванне, што ў публікацыях, прысвечаных

дизайну, паліткарэктнасць пераважае над аб’ектыўнасцю. Маўляў, як жа лекаваць хваробу, калі адсутнічае дыягназ?

У час гутаркі было згадана, што рэалізацыя буйных праектаў немагчымая без грашавітых спонсараў. Не здолеў бы Антонія Гаўдзі стварыць новае аблічча Барселоны, каб не грошы роду Гуэль. Але ж, каб прасіць вялікія грошы, трэба прадставіць ідэю, якая аказалася іх вартая.

Зыходзячы з досведу мінулых Тыдняў дызайну, а таксама — летаўняга Нацыянальнага архітэктурнага фестывалю, дзе былі скарыстаны пэўныя напрацоўкі Тыдняў, можна не сумнявацца: імпрэза будзе мець поспех у грамады.

Мае суразмоўцы, як мне падалося, някелска ўяўляюць, як зрабіць Мінск прыгажэйшым і больш утульным. Але па адным пытанні я маю з імі нязгоду. Калі я запытаўся, ці можа горад, прынамсі — Мінск, які мае сталічны статус менш за сто гадоў, прайсці пэўны этап у сваім развіцці паскораным тэмпам і годна стаць у адзін шэраг са славутымі еўрапейскімі сталіцамі, суразмоўцы адказалі: “Можа!” А як жа паціна часу, якую не замяніш ніякімі эфектыўнымі новатворамі? Калі трэба, збудуем гістарычныя дэкарацыі, быў адказ. Спрэчна... Але чым не тэма для прафесійнай дыскусіі на Тыдні дызайну?

K

Пра культуру і пра “К”

Працягваючы ўзнятую ў № 14 тэму рэдакцыйнага савета газеты “Культура”, складзенага з членаў вялікага экспертнага савета нашага выдання, які адбыўся 29 сакавіка, прапануем шэраг рэплік гасцей рэдакцыі падчас гаворкі пра культурную прастору і, у тым ліку, месца газеты ў ёй. Прызнацца, нашы эксперты дастаць шырока ахапілі тэматычнае поле.

Падрыхтавала
Аліна САУЧАНКА

Нагадаем, удзельнікамі пасяджэння сталі заслужаны работнік культуры Рэспублікі Беларусь, фатограф Юрый Васільеў, старшыня Беларускага фонду культуры, старшыня Беларускага бюро ICOMOS Уладзімір Гілеп, першы намеснік дырэктара па абслугоўванні карыстальнікаў і ідэалогі Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, старшыня Беларускай бібліятэчнай асацыяцыі Алена Далгаполава, народны артыст Беларусі, галоўны дырыжор Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркестра Рэспублікі Беларусь імя Іосіфа Жыновіча Міхаіл Казінец, дырэктар Мінскай абласной бібліятэкі імя Аляксандра Пушкіна Аксана Кніжнікава, дырэктар Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы Алена Ляшковіч, старшыня Беларускага саюза мастакоў Рыгор Сініца, старшыня Беларускага саюза майстроў народнай творчасці, доктар мастацтвазнаўства, прафесар Яўген Сахута, дырэктар Магілёўскага абласнага метадычнага цэнтра народнай творчасці і культурна-асветнай работы, старшыня Рэспубліканскага савета дырэктараў абласных метадычных цэнтраў народнай творчасці Алег Хмялякоў. Гутарку вёў галоўны рэдактар газеты “Культура” Сяргей Тразфілаў, да яе падключыліся журналісты газеты і прадстаўнікі кіраўніцтва рэдакцыйна-выдавецкай установы “Культура і мастацтва”.

Бібліятэчная справа

Алена Далгаполава: — Бібліятэкі газеты не абмянае ўвагай. Па маім меркаванні, праблема арыентавання артыкулы для выдання самы дарэчныя. Але як чытачу і прафесіяналу ў бібліятэчнай справе мне не дужа цікава чытаць тое, што дасылаюць некаторыя нашы калегі. Іх трэба арыентаваць на іншую падачу матэрыялаў, каб не атрымліваліся тэксты, лічы, без аніякай інфармацыйнай шчыльнасці, праз якія ствараецца адчуванне штучнай эфектыўнасці такой падзеі.

Заканчэнне
на старонцы 4.

"Лічбавы" падыход

Рэальны прыбытак "гарачых гадзін"

Бяссплатны сыр, як вядома, бывае толькі ў пастцы. Але ж не заўсёды і не ўсюды. Вось, скажам, у Мінску на гэтым тыдні можна было бяссплатна схадзіць на паказ амерыканскага дакументальнага кіно ў кінатэатры "Перамога" ці завітаць на выставу "Праца адным кадрам", дзе дэманстраваліся каля 60 міні-фільмаў працягласцю ў дзве хвіліны.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Трэба сказаць, што падобная практыка бяссплатных культурных мерапрыемстваў у сталіцы даволі распаўсюджаная. Напрыклад, 14 красавіка кожны жыхар ці госьць Мінска можа пры ахвоце завітаць на творчы вечар з рэжысёрам Карын Брэк, а 27 красавіка наведаць за "дзякуй" асноўную экспазіцыю Нацыянальнага мастацкага музея. А вось у рэгіёнах падобным "бяссплатным" наведаннем самых розных культурных мерапрыемстваў пахваліцца можа далёка не кожная ўстанова культуры. Мабыць, выключэнне тут — музеі. Прычына — навідавоку: выкананне планаў платных паслуг, што вымагае ад культурнага адкідаца у бок мары пра "бяссплатнасць" сваіх мерапрыемстваў або патрабуе ад іх пошуку спонсара ці мецэната, каб зладзіць у раёне цікавую акцыю без уваходнай платы для наведвальнікаў.

Між тым, на выніковай калегіі Міністэрства культуры Беларусі, якое адбылося ў пачатку лютага ў Маладзечна, віцэ-прэм'ер Наталля Качанава звярнула ўвагу на дні бяссплатнага наведвання ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі і выказала прапанову абмеркаваць увядзенне ў аічныхных музеях "гарачых гадзін", калі кошт білета будзе значна зніжаны. Паводле меркавання намесніка старшыні беларускага Урада, нашмат лепш, калі ў музеі ёсць наведвальнікі, якія заплацілі хай і не поўны кошт за білет, чым тая сітуацыя, калі ўстанова культуры ўвогуле пусте.

Да слова, у згадваным мной шматкроць Браслаўскім раённым аб'яднанні музеяў любі ахвотны сёння можа ў кожную першую сераду месяца наведаць установу культуры абсалютна бяссплатна. Але, як кажа кіраўнік музея Надзея Дударонак, усё адно людзі прыходзяць зазвычай па выхадных, таму вялікага наплыву наведвальнікаў у "бяссплатныя" дні яе супрацоўнікі не адчуваюць. Цікава, што днямі музейшчыкі ўвялі ў сваёй установе новую паслугу: той "заходжанін", які купляе білет адразу ў два музеі раённага аб'яднання, атрымлівае значную зніжку.

Як кажа дырэктар Дзятлаўскага гісторыка-краязнаўчага музея Дзінара Харошка, у іх бяссплатнае наведванне прадугледжана ў апошнюю пятніцу месяца. Праўда, гэтак жа, як і ў Браславе, асабліва ўзрослай плыні наведвальнікаў музейшчыкі ў гэты дзень не адчуваюць. Што да зніжка на білеты, дык пра гэта ў Дзятлаве пакуль не думалі, бо заклапочаны выкананнем плана платных паслуг: ён на гэты год павялічыўся з 34 да 36 мільёнаў рублёў. Таму цяпер некаторыя мерапрыемствы, якія раней ладзіліся ў музеі бяссплатна, будуць з гэтага года мець хай і невялікі, але цалкам рэальны фінансавы кошт.

А ў Чачэрску Гомельскай вобласці, як патлумачыла дырэктар мясцовага гісторыка-этнаграфічнага музея Наталля Аляксеева, бяссплатнымі для школьнікаў з'яўляюцца так званыя "культурныя суботы" — у гэтыя дні падлеткі могуць завітаць ва ўстанову культуры без уваходнага білета, — ды ўсе дні школьных канікул. Як кажа кіраўнік музея, у "безбілетны" час наведвальнікаў у музеі значна больш, чым звычайна. Таму ўвядзенне прапанаваных мной "гарачых гадзін" суразмоўца ўспрыняла з цікаvasцю ды абяцала над гэтым падумаць...

Да слова, сёння за ўваход у раённыя музеі Беларусі трэба аддаваць зусім малыя, — калі не казаць "смешныя", — грошы. Скажам, наведванне музея ў Дзятлаве пацягне на 5 тысяч рублёў, завітаць на выставу ў музей Браслава можна за 5 тысяч 900 рублёў, а паход ва ўстанову культуры ў Чачэрску "аблегчыць" партманэ турыста на 10 тысяч. Таму казаць пра тое, што аічныхных музеі "пужаюць" наведвальнікаў сваім коштам на білеты, не выпадае. Справа тут, мабыць, у іншым: не кожны жыхар ці госьць раённага цэнтра Беларусі хоча сёння ісці ў музей, каб глядзець там на звыклыя экспазіцыі, нават за "дзякуй" і "калі ласка". Вось таму і патрэбны зменныя выставы, зніжкі для групавых турыстаў, сямейных пар, пенсіянераў, бяссплатныя наведванні майстар-класаў ці вясельных абрадаў ды тыя самыя "гарачыя гадзіны" для наведвальнікаў... Усё дзеля таго, каб больш і больш людзей маглі даведацца і ўбачыць, што ж гэта такое — раённы музей, чым ён жыве і "дышае", — а не купляць, што называецца, "ката ў мяху", нават за мізэрныя грошы... А ўжо пасля, так бы мовіць, "бяссплатнага" доказу свайго прафесіяналізму, можна падумаць і пра ўвядзенне асобнай платы за ўваход на тую ці іншую музейную акцыю ды мерапрыемства... Зацікаўлены бяссплатным музейным крэатывам, турыст абавязкова захоча прыйсці і на платнае мерапрыемства. Хай сабе і ў "гарачыя" музейныя гадзіны...

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

Што да супрацоўнікаў Нацыянальнай бібліятэкі, дык яны робяць спробы скіраваць калег далей ад справядачнай манеры. Каб тыя высілі прынеслі больш плёну, відаць, спатрэбіцца з'яўленне ў прафесіі новага пакалення з новым мысленнем. І адносна агульнакультурнага кантэксту дадам: аптымізацыя, што сапраўды балюча закранула многія ўстановы культуры, павінна разглядацца не толькі з адмоўнага боку. Урэшце, ёсць прычыны для таго ж закрыцця істотнай колькасці бібліятэк. Праблема ж палягае не ва ўласна іх закрыцці, а ў адсутнасці альтэрнатывы, нармалізаванага

раённая толькі імкнучца да падобнай вышыні. Працаваць мы павінны сумесна, у тым ліку над формай допісаў работнікаў культуры. Яны патрэбныя, бо газета за кошт уласных рэсурсаў усе раёны не ахопіць проста фізічна.

Ад імя музеяў — з прапановай

Алена Ляшковіч: — Хацела б падкрэсліць узровень газеты, і важна, што яго рост адбываецца паралельна з ростам прафесійнай даведчанасці саміх работнікаў культуры. Дзякуючы за інфармацыйную падтрымку нашых праектаў, цяпер я разумею і тое, чаму вялікі працэнт матэрыялаў у выданні аддаецца рэгіёнам:

Інтэрнэт заўсёды нас апырэдзіць у такіх жанрах.

Алена Ляшковіч: — Калі мерапрыемства якаснае, хоць і маленькае паводле маштабу ці прасторы, дзе яно ладзіцца, няма адрознення, напярэдадні ці пасля падзеі выйшаў матэрыял. Аналітычныя ж тэксты дарэчныя, вядома, пасля ці ў працэсе праекта.

Рыгор Сітніца: — Сумна, і справа тут не ў газеце, што шэраг падзей застаюцца незаўважанымі. У нашай краіне заўсёды нешта адбываецца: галерэі і музеі не пустуюць. Для абвесткі, анонса, інфармацыйнай падтрымкі Інтэрнэту хапае. Але ж пасля, калі патрэбны сапраўдны аналіз, нам не стае, атрымліваецца,

Пра культуру і пра "К"

Рэдакцыйны савет з элементамі "круглага стала"

пазастацыянарнага абслугоўвання ў пэўным раёнах.

Аксана Кніжнікова: — Скажу ў працяг тэмы і канкрэтна пра Мінскую абласную бібліятэку імя Аляксандра Пушкіна. У адзеле маркетынгу ўстановы працуюць маладыя спецыялісты. Для таго ж, каб змяняць мысленне чалавека, трэба, каб ён займеў нейкі досвед. Канешне, пасля Універсітэта культуры і мастацтваў прыходзяць спецыялісты кваліфікаваныя, але ўсё роўна трэба праводзіць дадатковыя семінары і іншыя мерапрыемствы, каб маладыя маглі засвойваць больш вопыту.

Алег Хмялькоў: — Згодны, не кожнаму дадзены талент прыгожа пісаць. Бібліятэкары пішуць так, як адчуваюць. Што да газеты, дык і клубная, і бібліятэчная справы не абмінуць увагай і ў дастатковай ступені прадстаўлены. Ёсць і крытычныя матэрыялы, што закранаюць нас даволі балюча, урэшце, магчыма, так і мае быць. Але з іншага боку, у нас столькі вышэйшых органаў і мясцовых СМІ, дзе сферу культуры разносяць у пух і прах. А мы ж прыносім людзям радасць! Так, дзесьці памыляем. Крытыка — няхай яна будзе, дыг хочацца і нейкага цэлага слова пры ацэнках, бо ў нас людзі — з мастацкай самадзейнасці, непрафесіяналы. Скажам, Нацыянальная бібліятэка таму і мае гэты статус, што тут — найвышэйшы пілатаж, а абласная і

Пачатак пасярэдняга рэдакцыйнага савета. / Фота Алены СІТНІЦА

падпісныя аўдыторыя. Але, мяркую, тое не мусіць адбывацца за кошт магчымых публікацый пра маленькія рэспубліканскія музеі, якія, у прыватнасці Купалаўскі, прапаноўваюць праекты не менш моцныя, чым у якойсьці з устаноў са статусам "нацыянальны". Так, у Мінску сапраўды не заўсёды рэгіянальныя матэрыялы карысныя, але я цудоўна разумею работнікаў культуры ўсёй краіны, бо і сама з вёскі. Кантактуючы з тымі, хто працуе па-за сталіцай, разумею: публікацыя ў газеце "Культура" для людзей становіцца часам невялікай асабістай перамогай. З прапановы: магчыма, супольная праца супрацоўніка ўстановы з карэспандэнтам аказалася б карыснай, бо не заўсёды журналіст на мерапрыемстве ўхопіць глыбіню, сутнасць падзеі, якую закладвалі ў яе ў самім музеі. Мяркую, журналіст, што стаў супрацоўнічае з музеем, становіцца ў некаторай ступені яго крытыкам-экспертам.

Расстаноўка мастацкіх прыярытэтаў

Сяргей Трафілаў: — Нагадаю, наша газета — што тыднёвік. Мы арыентаваны хутчэй на аналіз і падагульненне сітуацыі за тыдзень ці нават большы адмежак часу. Дык наколькі патрэбны ў кантэксце тыя ж справядачныя матэрыялы ці чыстай вады інфармацыя? Прынамсі,

крытычнай масы сапраўды дасведчаных ацэнак. Арт-аглядальнікаў багата, ды погляд іх фіксуе толькі пэўны працэнт спектру, а працэс патрабуе агляду на 360 градусаў. Ёсць у краіне знакавыя падзеі, людзі ў рамках культурнага працэсу наогул і арт-плыні ў прыватнасці. Дарэчы, прапаную фармат рубрыкі "Аўдыя & відэа", дзе музычныя альбомы і відэакліпы разглядаюцца, прынамсі, з двух бакоў, прымяняць і да астатніх відаў і формаў мастацтва. Я з задавальненнем прыняў бы ў гэтым праекце ўдзел. Такія размовы прыносяць "запалу" ў тэкст, робяць яго вострым і праблемным.

Юрый Васільеў: — Як фатограф адзначу: здымак часам замяняе цэлы артыкул, і праз тое выяўленчую культуру трэба актыўна дэманстраваць. Балазе, беларуская фатаграфія цяпер развіваецца. Хаця што да імгненнага рэагавання, то менавіта прэс-фатаграфію мы ў аічныхных прасторы друкаваных СМІ, мяркую, страцілі. Ёй на змену прыйшлі ілюстрацыі. Я да таго, што фотаздымкі трэба паказваць, павышаць іх прадстаўнічую функцыю. Разумеючы, што ў 16-ціпалосніка гэта рабіць дастаткова складана, усё ж перакананы: у друкаваных СМІ яна мусіць быць у вышэйшай ступені вобразнай. Гэта бясспройгрышнае ўкладанне!

Традыцыі і вакол іх

Яўген Сахута: — Чытаю на стронках "К" у асноўным пра традыцыйную культуру. Ведаецца, часам у іншых газетах адна публікацыя пра псеўдатрадыцыяналізм перакрэслівае (так мне часам падаецца) усе мае жыццёвыя намаганні. У "К" такога не бывае, і гэта робіць вам гонар. У сферы культуры трэба не захваліваць, але аналізаваць той жа фестывальны рух. Мяне радуе, што вы спраўляецеся, і прынамсі, зніжаць планку не трэба. А адбор матэрыялаў для публікацыі трэба праводзіць не саромяючыся.

Алег Хмялькоў: — Як прадстаўнік аргкамітэтаў шэрагу фестываляў, як практык, хачу падкрэсліць: каб такія буйныя мерапрыемствы сапраўды з кожным годам становіліся ўсё больш цікавымі ды прэстыжнымі, не трэба іх праводзіць строга штогод. Мы старанна рыхтуем да Міжнароднага форуму дзіцячай творчасці "Залатая пчола" ў Клімавічах, таму і ладзім яго праз год: сама праграма павінна праходзіць адбор. А штампаванне не патрэбнае.

Міхаіл Казінец: — Часта звяртаюся да тых рознапрофільных матэрыялаў на старонках газеты, дзе ёсць, над чым задумацца. З апошняга, што запомнілася сваёй практычнасцю, — інтэрв'ю з Эдуардам Герасімовічам, дырэктарам Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага. Лепш за ўсё, калі праз тэкст бачна, як чалавек захапляецца сваёй працай, распавядае пра яе спецыфіку. З таго, што хвалюе: бачу, мы ўжо не надта цікавыя паспалітым людзям са сваёй традыцыйнай культурай. Гэта мой боль. А сённяшні глядач прывык да забавак. Пры гэтым прафесійная мастацкая музыка працягвае знаходзіцца на высокім узроўні.

Уладзімір Гілеп: — Газета павінна быць для ўсёй краіны і арыентавацца на рэальныя праблемы, каб пра іх паведамляць, уплываючы на вырашэнне складанасцяў. Патрэбныя аналітычныя матэрыялы, інфармацыйныя, статыстычныя, нават каб яны спрацоўвалі не толькі ў сферы культуры, але і на карысць навукі, адукацыі, асветы. Я сцісла акрэсліў пэўнае кола вострых пытанняў, што тычацца беларускай культуры, хоць іх значна болей, але гэтыя, мяркую, — першааважымыя, назваў бы іх болевымі кропкамі культуры. З іх ліку: стан дамоў Ваньковічаў і Бядулі, якія патрабуюць рамонта, як і знакаміды Парк Янкі Купалы, дзе людзі разбіваюць калені па дарозе ў музей гэтага. Масавыя скарачэнне ліку бібліятэк і музеяў. Полацк — гэта асобнае пытанне, бо горад сёння змяняецца не да лепшага, а сям-там нават знішчаецца: гэты каласальны аб'ект мусіць быць пад высокім патранатам. Ну і валоданне і выкарыстанне ў прафесійным ужытку беларускай мовы павінна стаць нормай для работнікаў культуры. Гэта мае перакананне.

Урэшце, прыемна, што маімі творамі зацікавіліся ў Беларусі. Але як мастаку мне важна і тое, калі работы людзі змогуць убачыць не толькі на плошчы Якуба Коласа, а яшчэ і ў Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў: раз для гэтага адбіраюцца карціны. Мне здаецца, мастак не павінен адразу спадабацца, галоўнае — запомніцца. Калі творчасць не заўважылі крытыкі, мастацтвазнаўцы, гэта не так і страшна. А вось, калі, напрыклад, стануць захапляцца творамі тыя, хто лічыць галоўным крытэрыем мастацтва прыгажосць...

А як з'яўляюцца вобразы? Я не фантазёр і не натураліст. Іншым разам хочацца і эцюды напісаць, і нацюрморты, але ахапіць неабсяжнае немагчыма, таму ў маім прыярытэце чалавек, узаемаадносінны, жыццёвыя калізіі. Вось я і пішу звычайных жанчын: яны не з подыуму, а з жыцця.

Ведаеце, мастак становіцца мастаком у той час, калі знаходзіць сябе, уласную індывідуальнасць, стварае персанальны свет. Інакш кажучы, п'яе сваім голасам. Багата сучасных мастакоў, якія адчуваюць апошнія тэндэнцыі, падхопліваюць

Работнікі культуры пазнаёміліся з вопытам клуба "Сучаснікі" Пастаўскай цэнтральнай раённай бібліятэкі і з дзейнасцю клуба калекцыянераў Пастаўскага РДК. Гаворка ішла пра развіццё больш рэдкіх для Пастаўшчыны і вобласці кірункаў дзейнасці клубу па інтарэсах: гісторыка-краязнаўчага, калекцыяна-збіральніцкага, аздараўленча-партыўнага, інтэлектуальнага... Абмяркоўвалася неабходнасць дэманстрацыі вынікаў работы аматарскіх аб'яднанняў для шырокай аўдыторыі, як гэта робіцца ў народным жаночым клубе "Юнчанка" Юнкаўскага СДК і народным клубе нацыянальнай кухні, гульні і абраду "Традыцыя" пры Курапольскім СДК. Па пытаннях работы ветэранскіх аб'яднанняў удзельнікі семінара выехалі ў аддзяленне дзённага знаходжання грамадзян сталага веку Пастаўскага тэрытарыяльнага цэнтра сацыяльнай абароны насельніцтва. Для пенсіянераў тут створаны магчымасці не толькі па аздараўленні, але і для авалодання камп'ютарнай пісьменнасцю, дэкаратывна-прыкладной творчасцю, спевамі.

3 24 аматарскіх аб'яднанняў і клубу па інтарэсах Пастаўшчыны 16 працуюць на сяле, 8 з іх маюць грамадска-культурны і сямейна-бытавы кірункі работы.

І вельмі важна, што ўзаемадзеянне розных гарадскіх супольнасцяў адбываецца на мове культуры. Кніга або музыка дапамагаюць людзям зразумець адзін аднаго — не праблема парковак, не спорт і не аплата камунальных паслуг. Культура ў вулічнай прасторы — шырокае поле, і тут шмат чаго "расце": стрыт-арт, кава на вынас... Альбо — веласіпеды рух... У горадзе ён увайшоў у моду — выдатна! А ў правінцыі з моды і не выходзіў як надзённае патрэба. У гарадах ёсць яшчэ астражкі зеляніны без назвы, вынаходлівае рэклама і дызайн, турыстычныя ўказальнікі. Усё гэта ўжо ці перспектыўна можа працаваць на культуру.

І ўсё гэта — пра гарадскую ідэнтычнасць, культурную мадэль. Усё залежыць ад таго, якім бачыце свой горад. Ёсць гарады-заводы, ёсць тыя, каго падпарадкавалі сабе яшчэ савецкія ідэалагічныя канструкты. Хочацца верыць, што хтосьці прыняў на сябе задачу горада-сада, напрыклад, маленькі курортны Браслаў. І дакладна

Не фантазёр і не натураліст

Валянцін ГУБАРАЎ,
мастак

Мяне запрасілі прыняць удзел у праекце "Мастак і Горад", які пройдзе ў Мінску ў пяты раз. Што для мяне тое значыць? Адрозніе ж падумаў: гэта ж нейкая папса... Згадаў Івана Шышкіна, калі ягонымі творамі раптам пачалі ўсё ўпрыгожваць... Праўда, потым паглядзеў у Інтэрнэце і пабачыў: у праекце, аказваецца, прымалі ўдзел рэпрадукцыі твораў Марка Шагала і Казіміра Малевіча, а таксама больш блізкіх нам па часе беларускіх мастакоў. І гэта першае, што мяне супакоіла. Ды і мастацтва зараз ідзе насустрач людзям.

іх і ганарацца тым, што знаходзяцца ў авангардзе сучаснага мастацтва. Але што такое авангард? Гэтым ужо ўся Еўропа займаецца. Прастора авангарду — велізарная. І як у ім убачаць цябе?

Каб нашага мастака заўважылі за мяжой, зусім не патрэбны нейкія пэўныя тэмы. Сучаснае мастацтва робіцца сучаснымі мастакамі, хаця мастацтвазнаўцы са мной могуць і не пагадзіцца. За межы мастацтвазнаўцы кропкай адліку сучаснага мастацтва лічаць пасляваенны перыяд. Напрыклад, буйны маскоўскі хол-

дынг зараз выдае альбомы "Лепшыя сучасныя мастакі". Я быў рад, што і мяне ў план выдання ўключылі (балазе некалькі альбомуў ужо выйшла, і там Эндзі Уорхал, Фрыда Кало, Эдвард Мунк, іх ужо даўно няма з намі.)

Яшчэ нюанс. У Францыі мастак адпачатку другарадна пастаць у арт-працэсе. Галерэя выбірае мастака, а не мастак галерэю. Афшы, банэры, каталог, аплата за пералёт — загалерэяй. Але ў тым выпадку, калі яна ўпэўнена ў запрошаным творцы. Бывае, майстар пакіне 2 — 3 работы,

дык яшчэ і заплаціць за памяшканне скажуць. У гэтым сэнсе там усё вельмі жорстка. Разам з тым, добра працуе схема "мастак — галерэя — калекцыянер". На тое і існуюць арт-дылеры, якія шукаюць таленты і адразу ж "замацоўваюць" іх за галерэяй, а іншыя змагаюцца, каб "перахапіць" тыя таленты сабе. І гэта, мяркую, слушна.

Заходняе грамадства ўспрымае таго творцу, які працуе з галерэяй: журналісты і калекцыянеры пойдуць у брэндывыя ўстановы, а не ў тыя, дзе мастакі заплацілі за плошчу і павесілі свае карціны. Таму чалавек можа набыць карціну і сказаць: "Потым прывыкну да яе". Можа з гэтым не ўсе пагадзіцца, але тое, што выстаўляе галерэя, лічыцца знакам якасці. Гэта як, напрыклад, пажар у доме, дзе знаходзіцца, можа, і не любімая работа, але — Сезан. Дык што чалавек у першую чаргу кінецца ратаваць? Упэўнены, не дакументы...

Занатавала Вольга РОПАТ

Чакаем палажэння

Людміла ЧАТОВІЧ,

супрацоўнік Цэнтра культуры і народнай творчасці Пастаўскага раёна

На семінары работнікаў Цэнтра культуры і народнай творчасці Пастаўскага раёна (аб'яднаў ён 16 клубных устаноў і Пастаўскі дом рамёстваў) разглядалася дзейнасць аматарскіх аб'яднанняў і клубу па інтарэсах. Былі абмеркаваны тэндэнцыі і перспектывы развіцця аматарскай творчасці, патрэба ў дапрацоўцы шэрагу дакументаў...

Астатнія — клубы традыцыйнай культуры і мастацтва, прыродна-наўчыя (экалагічныя), а таксама шматпрофільныя і культурна-забаўляльныя для дзяцей. Гэта абумоўлена як жыццёвымі інтарэсамі вяскоўцаў, так і існаваннем аб'яднанняў ў натуральным асяродку Дома культуры, амаль без дадатковых прытасаванняў і складанага інструментарыя.

У былым СССР дзейнічала Палажэнне аб аматарскіх аб'яднаннях і клубах па інтарэсах (1986 года), дзе было сфармулявана іх ёмістае азначэнне: "арганізаваная форма грамадскай самадзейнасці насельніцтва, створанай на аснове дабравольнасці, агульных творчых інтарэсаў і індывідуальнага членства ўдзельнікаў, з мэтай задавальнення разнастайных духоўных запатрабаванняў і інтарэ-

саў людзей у сферы вольнага часу". Характэрнымі асаблівасцямі такіх аб'яднанняў з'яўляюцца іх добраахвотны характар арганізацыі, зліццё асабістага і грамадска-значнага інтарэсаў, уключэнне кожнага ўдзельніка ў працэс дзейнасці, самакіраванне, адносна стабільны склад групы, разнастайнасць формай дзейнасці.

Практыкаў радуе, што ў больш падрабязным у параўнанні з Законам "Аб культуры ў Рэспубліцы Беларусь" праекце Кодэкса аб культуры (глава 25, артыкул 231) узгадваецца і работа па арганізацыі культурнага адпачынку насельніцтва "па краязнаўчых, навукова-тэхнічных, культурна-бытавых, калекцыяных і іншых інтарэсах", а ў артыкуле 236 сярод клубных фарміраванняў называюцца і аматарскія аб'яднанні (клубы па

інтарэсах). Але відавочна, што мэты, сістэма работы і справяднасць такіх аб'яднанняў не ўкладваюцца ў рамкі Палажэння аб непрафесійным (аматарскім) калектыве мастацкай творчасці ў Рэспубліцы Беларусь (2008). Сістэматычная рэпетыцыйная і канцэртная дзейнасць могуць увогуле адсутнічаць, калі кірунак аб'яднання не засяроджаны на мастацкай творчасці. Формы работы клуба па інтарэсах, якія могуць быць пазначаны ў яго статуте, вызначаюць і адрозненні ў раскладзе заняткаў (пасяджэнняў), і ў колькасці наведвальнікаў у параўнанні з гуртком мастацкага жанру. Да прыкладу, можна заўважыць, што і ў Наменклатуры дзяржаўных і муніцыпальных паслуг/работ, якія выконваюцца арганізацыямі культурна-дасугавага тыпу Расійскай Федэрацыі (2009), выкладзена даволі падрабязная класіфікацыя аматарскіх аб'яднанняў. Хочацца выказаць пажаданне, каб у Год культуры было зацверджана падобнае Палажэнне, якое б адлюстравала і кірункі аматарскага руху па інтарэсах, і рэгламентавала работу гэтых суб'ектаў культурнай дзейнасці.

Канвертацыя вольнага часу

Любоў ГАЎРЫЛЮК,
арт-журналіст

Чым адрозніваецца бібліятэчны стэлаж на вуліцы Магілёва ў Дзень горада ад фартэп'яна на месцы тэракту ў Парыжы? У адным выпадку абмяркоўваецца кніжная серыя, у іншым граюць "Бітлз". Але, па сутнасці, розніцы няма: у прастору горада выносяцца эмоцыі, праз агульнае перажыванне інтэрпрэтуецца свята ці боль.

ёсць гарады навукі ці забавак. Вось хаця б Лас-Вегас.

Мы вымяраем гэтыя мадэлі па шкале камфорту, што насамерч ёсць якасць культуры. На вуліцы сапраўды выходзяць музыкі і акцёры — здаўна і амаль паўсюдна. Самыя сучасныя светлавыя інсталляцыі я бачыла на вуліцах Старога горада ў Ерусаліме — мастакі па святле працавалі з праекцыямі проста на старажытных сценах. Паколькі Стары горад належыць чатыром канфесіям, маршрут фестывалю святла праходзіў па чатырох сектарах: хрысціянскім,

армянскім, яўрэйскім і мусульманскім. Тэрыторыя даволі вялікая, але ідэя ў тым, каб зрабіць нават Ерусалім, горад-рэлігію, адкрытым для дэмакратычнай, свабоднай культуры. Па-над усімі бар'ерамі. Так, вядома, для спецыялістаў правялі міжнародную канферэнцыю дырэктараў аналагічных фестывалюў і яшчэ цэлы шэраг прафесійных мерапрыемстваў — гэта ў парадку рэчаў. Але вуліцы, вуліцы, якім больш за 3 тысячы гадоў, на некалькі дзён, а больш дакладна — начэй, змяніліся зусім... І гэта была высокая культура.

Таму калі на вуліцы выходзяць кнігі, тэатр, мода, танец, народныя рамёствы, калі там чуць музыка, гэта лепшае сведчанне таго, што горад жывы і ляльны для сваіх насельнікаў. Урбаністы лічаць гэта сацыяльным капіталам, праявай даверу паміж грамадствам і ўладай, усімі адміністрацыйнымі структурамі.

Больш за тое, з пункту гледжання сацыялагаў вольнага часу ў гарадскі становіцца ўсё больш — гэта дасягненне сучаснай цывілізацыі, той бонус, які чалавек атрымлівае ў выніку эфектыўнай працы. І тое, у што канвертуецца гэты вольны час, можа стаць прасторай для дыскусій у будучыні. Уласна, і ў сучаснасці прыкладаў антаганізму дастаткова — ва ўмовах адсутнасці культуры як сферы супрацоўніцтва розных сацыяльных практык. У гэтым кантэксце культура — працэс жывы, але прыныповы, частка жыцця вуліцы, яе камунікацыя і стрыжань.

Дзяжурны па нумары

Наўмысна несугучны

Перачытваючы "Сабор парыжскай Божай Маці" Віктара Ёго, запамнілася думка святара Фрало, катэгарычная, але праўдзівая: кніга заб'е будынак. І сапраўды, маленькі друкарскі станок упэўнена адсунуў манументальнае мастацтва — архітэктуру, якая да XV стагоддзя была галоўнай інфармацыйнай, ідэалагічнай, выжывальнай крыніцай. Папяровыя асобнікі сталі сімвалам новай эпохі.

Аліна САЎЧАНКА

Магчыма, далёкім продкам падавалася, што так будзе заўсёды, але сёння слова, услед за дойлідствам, паступова страчвае сваю ўладу. У ім, як у ніякім іншым мастацтве, нешта недагаворваюць, кагосьці "баняць". Урэшце, спадзяюся, мы зараз становімся сведкамі перадачы эстафеты больш алегарычнаму, сінтэтычнаму мастацтву — канцэптуальнаму, у якім шыфровак і счыванне інфармацыі адбываецца больш складана.

Пацверджанне — выстава мастака Рускага Вашкевіча "Канал Культура", што доўжыцца ў мінскім "Доме карцін". Няма сэнсу пісаць рэцэнзію на праект Вашкевіча, бо гэта ўжо зрабілі дзясяткі журналістаў (з матэрыяламі можна і нават трэба азнаёміцца ў Сеціве). Мо больш важна заахваціць публіку наведваць выставу, каб стаць часткай культурнага працэсу, але не сугучна з рэальнасцю, а перпендыкулярна, правакацыйна, наўмысна неклаسیчнага. "Канал Культура" — шарж на тое, што прынята лічыць нормай, гэці інтэлектуальны выклік.

Праект уяўляе з сябе некалькі серый работ, метадам пазла сабраных у адну гаваркую кампазіцыю. "План уцёку", "Канец свету", "Шкала Рыхтара", "Нягледзячы ні на што" — работы, якія дазваляюць сягнуць у мора метафізікі і барахтацца там, какаючы выратаванне. Дапамога ад мастака дакладна не будзе: задача Вашкевіча — справакаваць наш розум на дзеянні, рашэнні, рэфлексіі. І тады адкрыецца другое дыханне, партал, той самы канал, што мы называем культурай. Сапраўдная і прамалінейная. Эфект дасягнуты з дапамогай палочен, фотаздымкаў, інтэр'ерных дэталюў і, здавалася б, выпадковых прадметаў, а таксама пастаянных сустрэч у кантэксце "Канала..." з запрошанымі гасцямі праекта, лектарамі, музыкантамі, куратарамі.

Вашкевіча прынята лічыць мастаком наўзбоч ад усіх. Але гэта не зусім так. За ім вялікая каманда людзей, якая дапамагае ажыццявіць яго мастацкія планы. Акрамя смеласці, можна ў яго павучыцца і гэтак: здольнасці працаваць у калектыве, прыслухоўвацца да людзей. Дарчы, шмат у чым дзякуючы яго памочнікам, многія праекты Руска пабачылі рэгіёны рэспублікі. Не кожны творца за хоча мяняць свае сталічна-канапавыя звычкі на частыя падарожжы па краіне. Улічваючы тое, што наш чытач у абсалютнай большасці якраз рэгіянальны, прапаную зрабіць і зворотны візіт да Вашкевіча ды яго творчасці, каб натхніцца ці, наадварот, выказаць адмаўленне, але адчуць хаця б унутры сябе тое, што больш не дорыць нам простае слова.

Тактыка культурнага развіцця

Што такое “#Новы фармат”

Канцэртам 5 красавіка ў сталіцы вакальная група “Чысты голас” (за год да 25-годдзя калектыву) пачала праект “Гэта неба для нас!” (радок з песні “Неба” кампазітара Рамана Козырава і паэта Андрэя Моціна, з якой калектыву спрабаваў адабрацца на апошняе “Еўрабачанне”) па нашай краіне ды замежжы. Турнэ будзе доўжыцца да канца года і з ім артысты мяркуюць дабрацца, скажам, да Сахаліна. Праграма, якую гурт прадставіць публіцы ў Мінску, называецца “#Новы фармат”. “Чым жа стары не дагадзіў?” — задаўся я слухным пытаннем.

Алег КЛІМАЎ

Адказала мне на яго дырэктар “...Голасу” Святлана Дземядчук. Па яе словах, за апошнія тры гады ў камандзе змяніліся два чалавекі. І новыя салісты — людзі маладыя, дзёрзкія, амбіцыйныя, з сучасным музычным густам, з цікавымі ідэямі. З іх прыходам рэпертуар стаў стылістычна больш разнастайным, а калектыву ў цэлым вакальна ўзбагаціўся. Пашырылася і супрацоўніцтва з беларускімі аўтарамі. Так, некалькі песень ансамблю прапанаваў кампазітар Алег Молчан, у тым ліку — на вершы Янкі Купалы. У праграму “Чыстага голасу” ўваходзяць і песенныя творы на паэзію іншых айчынных класікаў. “Мы лічым сваім абавязкам падтрымліваць творчасць беларускіх кампазітараў ды паэтаў, — тлумачыць Святлана Дземядчук. — Папулярываць яе, аддаваць належнае такім людзям, паказваць публіцы, што на беларускай зямлі ёсць свае выдатныя творцы”.

І хоць афіцыйна тур стартваў 5 красавіка, тры канцэрты ў яго рамках ужо прайшлі ў Гомельскай вобласці. Тыя з гледачоў, якія зна-

Выступе “Чысты голас”. / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

ёмыя з творчасцю ансамбля, былі прыемна здзіўленыя “перафарматаваннем” і як бы пыталіся: “А што яшчэ вы прапануеце, чаго ад вас чакаць?” Ды і сталічная публіка зануралася ў “правільную эклектыку”, ацаніўшы рознажанравасць квінтэта.

Думае гурт і пра спецыяльныя канцэрты, прымеркаваныя да розных святаў і знакавах дат. Напрыклад, да Дня Перамогі будзе падрыхтавана праграма “Дзеля жыцця на Зямлі” — перапрацаваны варыянт колішняга сумеснага праекта “На вайне, як на вайне” “Чыстага голасу” і народнага артыста Беларусі Уладзіміра Гасцюхіна; да Дня Незалежнасці — “За Беларусь мая малітва”.

— Нам хочацца быць цікавымі ва ўсе часы, — кажа Святлана Дземядчук. — Хочацца больш шырокай публікі. Можна, вядома, корпацца выключна ў сваёй творчай нішы, каб прайсці яе дарэшты. А далей што?..

Шырокая публікі ды аншлагавыя канцэрты “Чыстаму голасу” і жадаю. І... ні дна, ні пакрышкі: тварыць яшчэ доўга!

Будзем на сувязі!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара. **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77 альбо на электронную скрыню kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркуйце** на [facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby), [vk.com/kimpressby](https://www.vk.com/kimpressby), twitter.com/kimpressby, [instagram.com/kimpressby](https://www.instagram.com/kimpressby)

Заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь Тамара СКВАРЦОВА, вядучы майстар сцэны, загадчык трупы Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа, за 45 гадоў творчай працы стварыла больш за шэсць дзясяткаў каларытных вобразаў. Прамінуў і асабісты юбілей цудоўнай актрысы. З усіх гэтых нагод і нарадзіўся кантэкст гутаркі.

— У мяне ніколі не было мары сыграць пэўную ролю. Я чалавек сціплы. Але з часам адметныя прапановы самі “касяком” пайшлі. Асабіста мне бліжэйсучаснасць: не адчуваю сябе ні ў VIII, ні ў XIX стагоддзі. А вось графіня Растапчына ў “Афінскіх вечарах” мне блізкая, няхай тое і не зусім звыкла для мяне: гэта ж дама шляхетнага паходжання, хоць ад яе шляхетнасці мала што засталася, бо дваццаць адзін год Растапчына адбыла ў лагерах, не зламаўшыся. Дзякуй рэжысёру, што пайшоў са мной на такі эксперымент! З вялікай прыемнасцю граю Бабулю ў “Белым анёле з чорнымі крыламі”, з класічнага рэпертуару мне блізкая Карміцелька з “Рамэа і Джульеты”. Сустрэча з рэжысёрам гэтай пастаноўкі Валерыем Беляковічам — асобная старонка ў маім жыцці. Штодзень ішлі рэпетыцыі па сем гаўдзін, і ніхто з артыстаў не пікнуў, бо ўсе знаходзіліся пад магіяй гэтага чалавека, пад уплывам яго таленту. З класічных аўтараў хацелася б сустрэцца з драматургіяй Астроўскага, не адмовілася б яшчэ раз сыграць даму купецкага паходжання.

— **Мабыць, самая яркая роля апошніх сезонаў не толькі для вас асабіста, але і для тэатра наогул, — Бабуля ў спектаклі “Пахвайце мяне за плінтусам”. Яна прынесла вам некалькі важкіх узнагарод. Наколькі складана было працаваць над вобразам?**

— Калі толькі даведалася, што ў тэатры мяркуюць ставіць гэты матэрыял, вельмі захацела працаваць у спектаклі. Бо адчула: маё, нават біяграфічна. Праўда, даведалася і аб тым, што на галоўную ролю запланаваны іншыя актрысы. Ды раптам падышоў да мяне Валерыя Анісенка і прапанаваў паспрабаваць. Я нават заплакала: настолькі гэта супала з маімі жаданнямі. Не магу сказаць, што было складана, бо гаворка зноў-такі пра стопрацэнтна мой матэрыял. І мне патрабавалася хіба паглыбіцца ў яго, стаць натуральнай. Магчыма, цяжкасць палягала ў тым, што на дзве гаўдзіны на сцэне трэба ўмець “размеркаваць” сябе нават фізічна. Ну і апошняю сцэну, дзе бабуля памірае, граць няпроста. Але ўсё зрабілі, як трэба. А яшчэ са мной вельмі таленавіты хлопеч працуе, Раман Салаўёў (лічу, ён Богам пацалаваны). Дзе б мы ні паказвалі спектакль, усюды мелі поспех. Вядомыя маскоўскія крытыкі казалі, што зараз так ужо не працуюць, а ў Маскве актрысы так не граюць — на разрыў сэрца і душы.

— **Вас доўгі час успрымалі найперш яркай каларытнай народнай гераіняй з моцным тэмпераментам, вялікім характарам. У гэтым**

плане роля Мальвіны ў “Несцерцы”, як кажуць, трапіла “ў яблычак”. Але прыходзіць рэжысёр Віталь Баркоўскі, і ён задзейнічае вас у сваіх спектаклях. А там — іншая стылістыка...

— Баркоўскі — асобная цікавая старонка і ў гісторыі тэатра, і ў маім жыцці. Мы пачалі з чытання ў п’ес нямецкай драматургіі, занялі з нашымі “Письменными” Маціяса Чокэ I месца на рэспубліканскім конкурсе. А потым ён вырашыў зрабіць з гэтага матэрыялу спектакль. Я там атрымала ролю пані Кранц. А зрэшты, чаму нам было не сустрэцца? Мы ж некалі гралі разам у Купалаўскім тэатры: у “Трыбунале” ён выконваў ролю Валодзькі, я — Галі, старэйшай дачкі Калабка. Віталь ужо ведаў, на што я здатная, таму, мабыць, і

пійд па замежных мовах: дык яны мне аваяцкі зладзілі падчас выступлення!

— **Гэта адметныя падзеі не такога і даўняга мінулага. А якой бачыце будучыню Коласаўскага тэатра? І што вы як актрыса з вялікім досведам параіце яго кіраўніцтву, маладым артыстам?**

— Ведаецца, раіць камусьці — справа няўдзячная. Хіба сваім блізім альбо самой сабе... Сёння тэатру наогул вельмі цяжка. Кажуць, нібыта ён памірае, але я ўпэўнена: будзе жыць! Эканамічная сітуацыя складаная, і горш за ўсё тым трупам, што працуюць па-за межамі сталіцы. Гледачоў стала менш, і не праз тое, што тэатр не любяць, а з-за фінансавых складанасцяў. Можа, трэба змяніць рэпертуарную палітыку, раз-

галіудскага мюзікла (спектакль меў шалёны поспех у гледача). Відаць, гэта і падштурхнула мяне да паступлення ў студыю пры Купалаўскім тэатры. Там вучылі выдатныя майстры Леанід Рахленка, Барыс Эрын (на той час — галоўны рэжысёр), Зінаіда Браварская, Валерыя Раеўскі, Барыс Луцэнка. Яшчэ падчас вучобы мяне займалі ў масавых сцэнах, а першыя ролі — у тым самым “Трыбунале” Андрэя Макаёнка і ў спектаклі “Начное дзяжурства”. З новым галоўным рэжысёрам, які прыехаў з Масквы, у мяне не вельмі склалася, а тут на гастролях у Мінск прыехаў Коласаўскі тэатр на чале з Сямёнам Казіміроўскім. Я паказалася — і была залічана ў трупу. Памятаю, як першы раз выйшла на віцебскую сцэну. У “Багне” Астроўскага даручыў мне Казіміроўскі эпизадычную ролю кухаркі Аксініі, бойкай, вясёлай дзяўчыны. Крытык Юрый Рыбакоў з Масквы так мяне адзначыў у гэтым спектаклі: “Гэта ваш майстар эпизоду”.

Як сустрэлі ў трупе? А як сустракаюць новых жанчын у тэатры? Вядома, успрымаюць насцярожана. Ды я ні на што не прэтэндавала, ні ў каго нічога не адбрала, качала свайго часу і сваіх роляў, таму адносіны з калегамі склаліся добрыя. Урэшце, некалі мой педагог, выдатны купалавец Леанід Рахленка сказаў мне: “Вы будзеце граць пасля сарака, калі ў вас ураўнаважана знешняя і ўнутраная даныя”. Так яно і сталася. А Фёдар Шмакаў (для мяне — зорка планетарнага маштабу) з такімі словамі даручыў мне ролю Мальвіны, калі рабіў аднаўленне “Несцеркі”: “Прыспеў твой час”. (Гэта потым мы спазнавалі адно аднаго па-акцёрску ў пастаноўцы паводле Астроўскага. У нас была цудоўная фінальная сцэна (Фёдар Шмакаў быў рэжысёрам спектакля “Праўда добра, а шчасце — лепш”, а таксама бліскава выконваў ролю адстаўнога унтэра Гразнова. — Ю.І.). Як мы “купаліся” ў ёй! І плакалі, і смяліся, і танцавалі. З вялікай прыемнасцю прыгадваю і “Ружу ў чыстым полі” пра апошні дзень Юдэля Пэна. Мне цікава было пераўвасобіцца ў хітраватую жанчыну з адметнай знешняй характарнасцю. Фёдар Іванавіч жа проста геніяльна іграў. Да гэтага часу памятаю ягоныя вочы, вочы чалавека, які ўжо сыходзіць з жыцця: глядзіш на яго — нібыта ў прорву правальваешся. Хутка ён сапраўды памёр..)

— **Вы гралі найперш эпизоды, ролі другога плану, пакуль вас не ўбачыў па-іншаму рэжысёр Валерыя Маслюк. Як лічыце, чаму ён выбраў вас на ролю Агаф’і Ціханаўны ў галеўскай “Жаніцбе”?**

— Да гэтага часу не ведаю! Валерыя Васільевіч мне патэлефанаваў і сказаў: “Прачытайце “Жаніцбу”. Я прачытала і потым спытала яго: “Сваха буду граць?” — “Не, Агаф’ю Ціханаўну”. Ды якая з мяне Агаф’я Ціханаўна? І толькі калі даведалася, што галоўная роля ў Валодзі Куляшова, я ўсё зразумела. Рэжысёр хацеў бачыць немаладушную пару ў добрым сярэднім узросце, якім асабліва патрэбна шчасце, нават больш, чым маладым. І дарэчы, усё ў нас добра атрымалася. (Да ўсяго Валодзя быў цудоўным партнёрам, у нас на рэпетыцыях усталёўваўся кантакт, гралі, што называецца, вока ў вока.) Выдатныя былі водгукі ў прэсе, пастаноўка падабалася і акцёрам, і гледачам. Адсюль і пачалася мая біяграфія сапраўды галоўных роляў.

Юрый ІВАНОЎСКІ, тэатразнаўца Віцебск

“Зараз так не граюць” ...

Тамара Скварцова і Раман Салаўёў у спектаклі “Пахвайце мяне за плінтусам”. / Фота прадстаўлена тэатрам

“Не адчуваю сябе ў XIX стагоддзі”: актрыса, якой бліжэй сучаснасць

займаў мяне ў сваіх пастаноўках. Мая пані Кранц сталася вытанчанай асобай, нічога агульнага з той жа Мальвінай ды іншымі прыземленымі жанчынамі, роляў якіх выканала багата.

Потым дыпламат Уладзімір Драздоў перадаў Баркоўскаму сваю п’есу пра Шагала. (Там я зноў ўвасабляла жанчыну “з народа”, Сцяпанаўну — суседку мастака.) І спектакль “Шагал... Шагал...”, вельмі стыльны ды, разам з тым, надзвычай шчымы, вы, праграмеў на ўвесь свет! Мы з ім двойчы пабывалі ў Эдзінбургу (і нечакана атрымалі на тэмтэйшым фестывалі Гран-пры), завітвалі ў Лондан, гастраліравалі па Германіі, Польшчы, нават у Амерыцы апынуліся! (Урэшце, мы да апошняга не верылі, што сапраўды трапім у замежжа: гэта ж адбылося ці не ўпершыню за гісторыю тэатра!) І ўсюды мелі поспех. Згадаю, як у Лондане я заўважыла, што адзін дзядуля трэці раз прыходзіць на нашы спектаклі. “Я не ведаў, хто такі Шагал і дзе знаходзіцца Беларусь. А цяпер ведаю, што ёсць такая краіна, ёсць такі горад Віцебск і там працуюць выдатныя артысты”, — сказаў ён, калі спыталася пра тое. Іншым разам павезлі ў той самы Эдзінбург “Мадам Боншан” — другую частку своеасаблівага трыпціху пра славытыя віцебскія мастакоў (гэтая — пра Хаіма Суціна). Ролю амерыканскай турысткі мне давалася весці на англійскай мове. Памятаю, аднойчы спектакль у рамках тэатральнага ўрока глядзелі ў Віцебску ўдзельнікі алім-

бавіць яе якаснымі камедыямі, каб і ў такіх варунках трохі падцягнуць гледача да тэатра? Урэшце, думаю, што тыя складанасці часовыя. Я ўжо ў такім узросце, што хацелася б дачакацца больш спрыяльных умоў для сапраўднага мастацтва. Што да моладзі, дык яна ў нас працуе апантана. Магу гэта засведчыць як загадчык трупы: бываюць у маладых па трычатыры выклікі, але працуюць, хоць і адмовіцца маглі б. Хачу пажадаць ім сіл, цяперення, вытрымкі, каб моцна трымаліся за сваю прафесію.

— **А што падштурнула пакінуць сталіцу, дзе вы ўдзельнічалі ў студэнцкім тэатры БДУ, студыі пры Купалаўскім, і звязць сваё жыццё з Віцебскам?**

— Дык ж артысткай сябе адчувала з трох гадоў, калі наладжвала спектаклі перад суседзямі! Мяне цукеркамі за іх частавалі. А нарадзілася я на Случчыне, дзе, вядома, не было ніякіх тэатраў, але бацька быў вельмі артыстычным, добра спяваў, наогул — цікавы чалавек. Відаць, я ў яго і пайшла. Потым трапіла ў школу-інтэрнат у Нясвіжы, дзе пасля вёскі мяне ўразіла архітэктура, гістарычная атмасфера. А ў час экскурсій у Маскву, Ленінград пабачыла балетныя і драматычныя пастаноўкі. Пасля быў універсітэт, студэнцкі тэатр БДУ, якім кіраваў заслужаны артыст Латвіі Аляксандр Озераў. Там я сыграла Варвару ў “Навальніцы” Астроўскага, Любку Шаўцову з “Маладой гвардыі” Фадзеева, тэмпераментную Аніту з “Вестсайдскай гісторыі” паводле знакамітага

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

Дырэктар Магілёўскага абласнога метацэнтра народнай творчасці і культурна-асветнай работы Алег Хмялюкоў паабяцаў, што ягоны выдавецкі аддзел будзе шчыльна супрацоўнічаць з любанскімі метадыстамі, а загадчык кафедры менеджменту сацыяльна-культурнай дзейнасці факультэта культуралогіі і сацыяльна-культурнай дзейнасці БДУКІМ Алена Макарава падаравала любанцам сваю кнігу "Тэхналогія арт-менеджменту".

...танцавальны

Чаму Любаншчыну любяць не толькі аматары фальклору, але і спонсары? Таму што гэты рэгіён — медыйны. З 2011 года тут дзейнічае летняя школа традыцыйнага танца "Пятровіца", якая арганічна перарасла ў фэст традыцыйнай народнай культуры. Дык вось, фестывальную сталіцу — вёску Шыпілавічы (тут нарадзіўся этнограф і літаратар Павел Шпілеўскі) цудоўна ведаюць дзякуючы фільмам і публікацыям рэспубліканскай прэсы. Спрыяе ўсяляк і праект "Землякі", што збірае любанцаў з усяго свету. Апрача навучальнай танцавальнай феерыі ў любанскай манеры (так танцаваць Сяргей Выхварку вучыла яшчэ яго бабуля), фэст прапаноўвае мэтавыя вандровкі з майстар-класамі (па завіванні наміткі ці вырабе лялек на каравай), абрадавыя дзеі ды гуляніі...

Сяргей Выхварка ў той

дзень прэзентаваў сваю кнігу "Беларускі танцавальны фальклор" (у ёй — танцавальная памяць пяці пакаленняў) і відэадыск пра "Пятровіцу". А колішняя ўдзельніца "Верабеек" Настасся Кухарэнка распавяла пра ўласнае стаўленне да фэста і паказала фільм пра сваё вяселле ў рамках абрадавыя "Пятровіцы". Кадры былі настолькі шчырымі, што вельмі захацелася "прыматкабожыцца"

Затанцаваць "вєрабейкам", каб...

да тутэйшых танцораў, якія атрымліваюць непрыхваваную асалоду ад творчых праляў уласнай беларушчыны.

...кулінарны

У Любані нас частавалі "Кузьміцкія прысмакі". У раёне некалькі такіх аб'яднанняў нацыянальнай кухні. Каткавец, паказваючы на нейкія кухарскія шэдэўры-вытанчаныя, жартаваў ва ўсю: "Бярыце колькі хочаце, можаце нават па дзве". А мы радаваліся, што падарожным нават у Вялікі пост дазволена ў ежы многае. Інакш бы не адчулі ўсёй гамы пахаў і смакаў.

У ЦСДК вёскі Сосны дзейнічае народны клуб народнай кухні "Вытокі". А ў СДК вёскі Камуна — карчма з неверагодным зборам самых розных духмяных зёлак і любы ахвотны перад канцэртамі ці дыскаткай можа пакаштаваць адмысловай гаючай гарбаты. А калі доўжыць размову пра здаровы лад жыцця, дык ёсць у клубнай установе

Удзельнікі мерапрыемства ў Сароцім СДК.

Як "прыматкабожыцца" да рэцэптаў культурнай дзейнасці на Любаншчыне

Улад — бондар з Любані. Фота Аляксандра ЧУГУВБА

Дырэктар Камунарэйскага СДК Ірына Яскевіч.

Гапоўны метадыст раёна Галіна Жураўская.

і спартыўны клуб "Асілак" з дыхтоўным наборам трэнажораў. Карацей, падыход — сістэмны. А за далейшым адраджэннем нацыянальнай кухні — будучыня.

...навігатарскі

СДК у аграгарадку "Сарачы" нагадвае сталічны палац культуры. Летась тут зарабілі

215 мільёнаў пазабюджэтных рублёў, за першы сёлетні квартал — 112 мільёнаў. Клубны брэнд — рэгіянальны сямейны конкурс "Сароцкі навігатар". Дырэктар установы Фёдар Крупянькоў на некалькі хвілін зацягнуў у конкурсны вір і ўдзельнікаў савета дырэктараў абласных метацэнтраў. Відовішча атрымалася адмысловае. Кожны з нас

зразумеў, што грошы на білет у залу на 350 месцаў народ аддае не дарма...

А яшчэ Фёдар Крупянькоў агучыў праблему. "Мы хочам кантактаваць з калегамі, што працуюць у іншых абласцях краіны, хочам падсілкоўвацца ад гэтых стасункаў, творчасці, — казаў ён. — Нават гэтыя грошы адлічваць у агульную скарбонку".

На радзіме беларускага кампазітара, прафесара, народнага артыста БССР Уладзіміра Алоўнікава заснавалі Адкрыты рэгіянальны конкурс юных піяністаў імя славутага земляка. Пачатак падаецца надзвычай удалым: у Бабруйск на першыя спаборніцтвы прыехалі 140 юных піяністаў з 16 гарадоў рэспублікі (была прадстаўленая кожная вобласць краіны). Як бабруйчане дасягнулі такога поспеху і якую будучыню прагназуюць свайму дзецішчу, разважае Наталля КАСЦЯНЕВІЧ, дырэктар мясцовай дзіцячай школы мастацтваў №2 імя Уладзіміра Алоўнікава.

Настасся ПАНКРАТАВА Уверцюра

— Ідэя стварыць такога кштату імпрэзу лунала ў паветры, бо на Магілёўшчыне падобных конкурсаў наогул не праводзіцца. Ініцыятарам была намеснік начальніка ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Бабруйскага гарвыканкама Ірына Роскач. У шчыльным супрацоўніцтве з гарвыканкамам наша ДШМ змагла дасягнуць мэты.

На базе школы быў створаны арганізацыйны камітэт. Увосень, пасля завяршэння працяглай падрыхтоўчай працы, адправілі электронныя лісты па музычных

Сюіта для конкурсу з іменем

Пераможца конкурсу Дар'я Рыдлевіч.

Ігар Алоўнікаў уручае дыплом Наталлі Рабковай з Магілёва.

школах буйных гарадоў усіх абласцей. Чуткамі зямля поўніцца: на наш адрас пачалі прыходзіць не толькі адказы гэтых устаноў, але і запыты на ўдзел у конкурсе ад невялічкіх школ, да якіх мы на той момант не звярталіся.

У палажэнні мерапрыемства адзначана, што ўдзел прадугледжвае папярэдні ўнёсак у памеры 1,5 базавай велічыні. Паверце, гэта сума ў некалькі разоў ніжэйшая за лічбы ў іншых аналагічных імпрэзах! Атрыманыя грошы пайшлі на вырашэнне пэўных арганізацыйных пытанняў, напрыклад, раздрукоўку арыгінальных дыпламаў пераможцаў. Праезд, пражыванне, харчаванне — клопаты пра гэта таксама ляглі на плечы бацькоў удзельнікаў, аднак ці не ўвесь горад дапамагаў з вырашэннем пытанняў. Прынамсі, наша ДШМ браніравала нумары ў гатэлях, тыя, у сваю чаргу, ішлі на сустрэчу, шукаючы найбольш танныя варыянты размяш-

чэння юных талентаў. А гандлёва-эканамічны каледж адкрыў у ДШМ цудоўны буфет з прымальнымі цэнамі на час конкурсных дзён.

Не засталіся ўбаку і мецэнаты. Даўнія сяброўскія адносіны мы маем з "Бабруйскгазас". Нашыя шэфы, напрыклад, да конкурсу дапамаглі змяніць заднік на сцэне. ТДА "Веста" ўзялася за выраб статуэтак для лаўрэатаў і сувенірную прадукцыю — на тое арганізатарам закладзеных грошай ужо не хапала. Прадпрыемства "Алмаз-люкс" сама выступіла з ініцыятывай выдаткаваць грашовыя прэміі для пераможцаў.

Экспазіцыя

— Конкурсныя праслухоўванні праходзілі на базе ДШМ №2. Юныя музыканты спаборнічалі ў чатырох узроставых групах. У кожнай з іх свае праграмныя патрабаванні, але абавязковым для усіх было выкананне

твора Уладзіміра Алоўнікаваці, прынамсі, каго-небудзь з айчынных кампазітараў-класікаў. Гэта стала адметнасцю нашага конкурсу. Хочацца такім чынам паўплываць на адносіны дзяцей да нацыянальнай музычнай спадчыны, зрабіць кампазіцыі суайчыннікаў больш запатрабаванымі ў праграме нацыянальных музычных школ.

Мы ганарымся тым, што старшынёй журы пагадзіўся стаць народны артыст Беларусі, прафесар Акадэміі музыкі Ігар Алоўнікаў. Ён сказаў, што з'яўленне конкурсу імя яго бацькі — вялікая падзея для усёй сям'і. Мне запомніліся пранікнёныя словы Ігара Уладзіміравіча на адкрыцці форуму: "Калі прыехаў на адкрыццё, быў уражаны, наколькі сур'ёзна падыйшлі да гэтага мерапрыемства арганізатары. Гэта ўзровень, які звычайна бывае на конкурсе міжнароднага класа". Дарэчы, старшыня зрабіў падарунак

усім удзельнікам, выканаўшы "Накюрн" Арно Бабаджаняна ў суправаджэнні ўзорнага сімфанічнага аркестра ДШМ №2.

Дадам, што форум нарадзіў вельмі добрыя ідэі. Для ўдзельнікаў і іх бацькоў мы стварылі стэнды з інфармацыяй пра жыццё і творчасць кампазітара, які даў імя конкурсу. Зараз жа працуем над магчымасцю адкрыцця ў нашых сценах выставачнага пакоя з асабістымі рэчамі Уладзіміра Алоўнікава.

Музычная рэпрыза

— Гран-пры конкурсу ўзяла навучэнка дзіцячай школы мастацтваў №3 імя Міхаіла Салдатава Дар'я Рыдлевіч. Магіляўчанка атрымала грашовую прэмію ў памеры аднаго мільёна рублёў. Па шэсцьсот тысяч атрымалі лаўрэаты першай ступені. Педогогі, якія іх выхавалі, адзначаны граматамі за высокую педагогічнае майстэрства.

"К" даўно жа пра пэўны інфармацыйны вакуум, што існуе паміж работнікамі культуры абласцей. Дырэктарам абласных метадычных цэнтраў ёсць над чым задумацца. Тым больш, што "Культура", якая імкнецца названы вакуум "закіслародзіць", выпісваюць на сёння далёка не ўсе патэнцыйныя чытачы.

...дэкаратыўна-прыкладны

У Беларусі — тры школы традыцыйнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Адна з іх — у Любані. І толькі кіраўнік установы Любоў Серавокая ведае, колькі нерваў каштавала зацвярджэнне па шматлікіх інстанцыях праграмы пяцігадовага навучання. Задумайцеся, толькі тры чалавекі ў Беларусі змаглі пачаць гэты шлях, а справа доўжыцца і па сёння!

У школе — сем аддзяленняў, 120 навучэнцаў. З пэўнага часу для школьных пастлуг выкарыстоўваецца яшчэ адзін будынак — колішняя сінагога. І старычныя помнікі захоўваецца, і дзеткі карыснай справай заняты: асвойваюць ткацтва, бондарства, разьбярства, ганчарства...

Дык для чаго ўсе гэтыя праекты? Усё вельмі проста. На беларускай зямлі людзі павінны пачуваць сябе беларусамі. На Любаншчыне гэтая справа ўзведзена ў ранг ідэалогіі.

К

Пра досвед Старадарожчыны — у наступных нумарах "К".

Зараз у нас ёсць два гады, каб падрыхтавацца да наступнай сустрэчы. На развітанне многія казалі, што гэты форум можа стаць сапраўдным брэндам і ўласна школы, і горада ў цэлым. Мы марым паступова вывесці яго ў ранг рэспубліканскага. Вядучы спецыяліст адзела ўстаноў адукацыі і работы з творчай моладдзю Міністэрства культуры Беларусі Васіль Галаван у дні імпрэзы адзначыў, што адкрыты рэгіянальны конкурс імя Алоўнікава адразу ўзяў высокую планку і ў яго ёсць патэнцыял ператварыцца нават у міжнароднае спаборніцтва юных музыкантаў. Мы і самі спадзяемся, што хутка ў краіне загавораць пра ўзнікненне новага музычнага брэнду.

Дарэчы, многія падкрэслівалі добрую якасць раяляў, на якіх гралі ўдзельнікі. Нашай школе ўжо сорак гадоў, інструменты — яе равеннікі, і мы імкнемся трымаць іх на ўзроўні. Прынамсі, правялі капітальны рамонт кожнага раяля. А вось фартэпіяна ў класах патрабуюць замены... Урэшце, мы ідем у нагу з часам, набываем электронныя інструменты. Аднак я ўпэўнена, што сапраўдны музыкант павінен граць на сапраўдным фартэпіяна. На жаль, яны сёння вельмі дарагія. Магчыма, нашы сёлетніыя поспехі дадуць падставу тым, ад каго гэта залежыць, дапамагчы нам у абнаўленні клавійных... Прынамсі, гарвыканкам ужо абяцаў нам дапамогу.

К

Мастыхін

Экспазіцыя “Традыцыі” займае ўвесь другі паверх Палаца мастацтва і паводле ахопленай выставачнай плошчы ды колькасці ўдзельнікаў можа адпавядаць імпрэзе рэспубліканскага мішталбу. А першы паверх аддадзены двум персаналіям. Гэта жывапісцы Ала Каласенцава з Мінска (яна, дарэчы, сябра “Традыцыі”) і Мікалай Кухарэнка са Светлагорску. Старшыня саюза мастакоў Рыгор Сітніца, выступаючы на вернісажы, спецыяльна засяродзіўся на асобе светлагорскага творцы, адзначаўшы, што горад, у якім плённа працуе мастак, ужо нельга лічыць правінцыйным. Культурная прастора ўвогуле не ведае такога разумення “правінцыя”. У гэтым сэнсе Светлагорск і Мінск — у адным шэрагу. Прынамсі, тэарэтычна… Працуе Мікалай Кухарэнка ў традыцыйных жанрах жывапісу: краявід, партрэт, нацюрморт. Прадстаўлены ў экспазіцыі таксама і сюжэтныя карціны. Творчасці жывапісца ўласціва лірычнасць. Сваймі карцінамі ён гаворыць пра звыклія жыццёвыя каштоўнасці, пра простыя радасці быцця. На персаналі ж Алы Каласенцавай пераважаюць творы, што з’явіліся нядаўна. А на выставе суполкі яна прысутнічае раннімі карцінамі, напісанымі яшчэ за савецкім часам. Іх супастаўленне дазваляе ўбачыць стылёвую і сэнсавую эвалюцыю, якая адбылася ў творчасці мастакі на працягу некалькіх дзесяцігоддзяў. Напачатку Алу вабіла шматпланавая пабудова палатна, складаная колеравая гама і важкі мазок. Сёння ў алейным жывапісе яна прыйшла да лёгкасці і пра-

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Антон Варыя. “Мароз і сонца”.

Каб памножыць глядацкі патэнцыял...

зрыстасці, уласцівай акварэлі. А ў нумудрагелістых сюжэтах, краявідах, нацюрмортах адчуваецца ўплыў філасофіі імпрэсіянізму, згодна з якой у кожным імгненні можна пра жыць цэлае жыццё.

Мастакі суполкі мелі магчымасць выстаўціца некалькімі твораімі. Такім чынам вялікую экспазіцыю фарміруюць шэраг малых. Хтосьці здолеў скарыстаць гэтую зручнасць для прэзентацыі сябе як асобы, хтосьці — не. Мне запоўнілася стылёвай і сэнсавай цэльнасцю пад-

борка карцін Уладзіміра Гардзеевіча, а ў ёй — надзвычай выразны, моцны ўнутранай сілай партрэт ветэрана Вялікай Айчыннай ў ваеннай форме часоў ягоннай малодасці. Прыгожы партрэт Адама Міцкевіча на фоне Свіцязі прадставіў Георгій Паплаўскі. Відаць моцную, упэўненую руку майстра. Хоць, як па мне, гэта і не жывапіс, а вялікіх памераў графічны аркуш.

Увогуле ад экспазіцыі “Традыцыі” ў мяне засталася ўражанне, што пры наяўнас-

ці ў ёй бадай усіх жанраў жывапісу дамінуе краявід. Я падзяляю захапленне творцаў прыгажосцю роднай прыроды і экзатыкай замежжа. Нагадаю ў гэтай сувязі імёны Уладзіміра Ткачэнікі, Леаніда Гоманова, Дамітрыя Сарокі, Веры Асядоўскай. Асобна вылучу карціну Антона Вырвы “Мароз і сонца” як удалую візуальную інтэрпрэтацыю вядомых вершаваных радкоў. Але такое дамінаванне ў згаданым кантэксце самага, так бы мовіць, бесканфліктнага, бяскрыўднага

жанру жывапісу можа сведчыць пра жаданне мастакоў суполкі не абдыжарваць сябе асэнсаваннем шматквецца і шматзначнасці падзей, што адбываецца ў сацыяльнай прасторы. Між тым як традыцыі савецкага мастацтва, на якіх стаіць суполка, вымагала ад творцаў акрэсленай грамадскай і грамадзянскай пазіцыі, акрэсленага стаўлення да рэчаіснасці. Прыйдучы гледча на ваенныя карціны Уладзіміра Уродніча, на вясковую настальгію Леаніда Дударан-

кі (“Час касіць”), на успамін Аляксандра Асядоўскага пра трыумфы савецкага спорту. Мне асабіста расчуліў дзічыны партрэт работы Юрыя Крупнянкова (“На музыку”). І усё ж ад суполкі, якая ў сваім сегменце культурнай прасторы прэтэндуе на ролю нацыянальнага лідара, дэкларуе гатоўнасць шчыраваць на карысць дзяржаўнай ідэалогіі, гледачы маюць права чакаць і большага. А тое, што такія амбіцыі ў лідараў суполкі ёсць, я неаднаразова пераконаўся і ў час прыватных размоў з імі, і слухаючы іх публічныя выступленні.

А шаную людзей творчых прафесій. Яны сутнасна аднаасобнікі, праца ў камандзе, у суполцы для іх — вялікае выпрабаванне. Мне, зрэшты, папросту можа быць цікава аналізаваць эвалюцыю асобных мастакоў, разумеючы, што новага намалювалі людзі, чыя творчасць ужо не адно дзесяцігоддзе навідавоку. А публіка, якая на выставах, як прынята казаць, “галасуе нагамі”. Мне пасля святочнага натоўпу, што віраваў у Палацы мастацтва ў дзень вернісажу, па кантрасце было вельмі самотна ў тых жа залах мастацтва наступнымі днямі, калі людзей там можна было пералічыць па пальцах адной рукі.

Большасць удзельнікаў згаданай мастацкай імпрэзы могуць зладзіць прыстойную персаналію. Што пераканаўча засведчыла хоць бы выстава Алы Каласенцавай. Чаму ж, сабраўшы разам шэраг творцаў, экспазіцыя не памножыла глядацкі патэнцыял на колькасць экспанентаў? Прынамсі, канструктыўнай ідэі гэтай выставы, складзенай з якасных у сэнсе прафесіяналізму работ, не пабачыў.

К

Contemporary art

Ідэйная недастатковая развітанасць і тэмпаральная адсталасць айчыннага contemporary art для многіх стала ўжо, бадай, аксіёмай. Пра тое, што да еўрапейскага ўзроўню мы не дацягваем, некаторыя кажуць з такой упэўненасцю, нібы яны асабіста вымяралі той узровень лінейкай. Выстава “Art in Process. Група MEM і сябры”, якая праходзіць у Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў, развенчвае гэтыя стэрэатыпы, даводзячы, што насамрэч ніякага “пераду” і “заду” ў цяперашняй культурнай прасторы не існуе. Есць проста розныя аўтары, якія робяць тое, што лічаць патрэбным, сыходзячы са сваіх унутраных інтэнцый і суб’ектыўнага пункту спазору.

Ілья СВІРЫН

На выставе прадстаўлены восем мастакоў з чатырох краін. Замежная частка — гэта ўдзельнікі нядаўна створанай групы “MEM”. Іх заўважна ў маніфесте прагненне ратаваць мастацтва, а разам з ім і усё чалавецтва ад дыктату матэрыяльных каштоўнасцяў можна было б пакінуць без прабаванне. Мне, зрэшты, папросту можа быць цікава аналізаваць эвалюцыю асобных мастакоў, разумеючы, што новага намалювалі людзі, чыя творчасць ужо не адно дзесяцігоддзе навідавоку. А публіка, якая на выставах, як прынята казаць, “галасуе нагамі”. Мне пасля святочнага натоўпу, што віраваў у Палацы мастацтва ў дзень вернісажу, па кантрасце было вельмі самотна ў тых жа залах мастацтва наступнымі днямі, калі людзей там можна было пералічыць па пальцах адной рукі.

Большасць удзельнікаў згаданай мастацкай імпрэзы могуць зладзіць прыстойную персаналію. Што пераканаўча засведчыла хоць бы выстава Алы Каласенцавай. Чаму ж, сабраўшы разам шэраг творцаў, экспазіцыя не памножыла глядацкі патэнцыял на колькасць экспанентаў? Прынамсі, канструктыўнай ідэі гэтай выставы, складзенай з якасных у сэнсе прафесіяналізму работ, не пабачыў.

К

У той час, калі прэмія дакументальнай і арт-фатаграфіі “Прафота” толькі набірае папулярнасць у “родных пенатах”, яе пераможцы пастяхова заяўляюць пра сябе па-за межамі рэспублікі. На III Маскоўскім фатаграфічным салоне галерэя “ЦЭХ” прэзентавала работы фіналістаў прэміі, каталог “Прафота”. У рамках падзеі адкрылася выстава Аляксандра Міхалковіча — пазалеташняга пераможцы конкурсу. Сёння два праекты беларускага аўтара ў маскоўскай Галерэі класічнай фатаграфіі прыцягваюць публіку і “Фотабіенале-2016”, буйнога міжнароднага фестывалю, які доўжыцца да восені.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

Што ў мінулым?

“Прафота” як прэмія практычнай фатаграфіі заявіла пра сябе ў Мінску пазалетас, калі адбыліся першы Месца фатаграфіі. Вызначала лепшых міжнароднае журы на чале з маскоўскім куратарам і фотарэдактарам Ганнай Шпакавай. “Шорт ліст” складаўся з работ дзесяці аўтараў, а ўпадальнікай Гран-пры было двое. Ну а сёлета адбылася выстава фіналістаў “Прафота-2015”, запаралелілася з ёю тая самая выстава Аляксандра Міхалковіча.

На сёння прэмія не толькі вызначае лепшых у Беларусі (па

Вялікі скачок?

Максім Сарычаў. Фота з праекта “Прывітанне, зброя!”.

меркаванні журы, вядома) у дакументальнай і арт-фатаграфіі, але актыўна прасоўвае таленавітых аўтараў як у выставачным, так і ў друкаваным фармаце. Яе пераможцы атрымліваюць не грошавыя ўзнагароды, а магчымасці: да прыкладу, арганізацыі выставы ў межах міжнароднай фатаграфічнай дзеі, варыянтны ўдзел у форуммах. У сучасных рэаліях падобны ўдзел шмат каштуе.

А што ў патэнцыяле?

Аднак пра сёлетнюю экспазіцыю ў “ЦЭХ”у. Выставачны фармат “Прафота-2015”, прадманстраваў не толькі тэндэнцыі ў сучаснай фатаграфіі, але і магчымасці працы з беларускімі аўтарамі. Куратарскай выставы выступіла Ганна Шпа-

кава — старшыня журы конкурсу, спецыяліст па фатаграфіі, дызайну і мультымедыя. Дзякуючы яе ўдзелу выставачны праект стаўся тым прыкладам, калі куратарская праца спрадыўна заўважная і ўражвальная. Яна выяўляецца не толькі ў экспазіцыйнай культуры, выбудоўванні палерэяў паміж праектамі, але і ў доўгасці разам з аўтарамі вылучаць ма, здавалася б, вывучаных удзельніц ўлоперак серый новых грані і сэнсы.

Дзіўная рэч, але першае ўражанне ад ўбачанага — умоўнасць мякка паміж дакументальнай і арт-фатаграфіяй. Так, безумоўна, розніца ёсць, аднак акцэнт быў зроблены на іншае: цольнасць фатаграфічнага праекта, данасенне да гледача думкі аўтара. Ізтаму і аддавалася перавага. Пры такім раскладзе, прызнацца, асабіста

Пошукі і погляды маладой айчыннай фатаграфіі

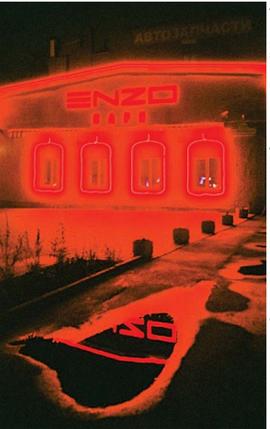
Сяргей Гудзілін. Фота з праекта “Па краі”.

мне было ўсё роўна, работа арт-фатарафа перада мною ці апалагета дакументальнасці. Асэнсаванне таго, што раблю, да чаго імкнуся, што са мной і маім праектам у дадзены момант адбываецца, — гэта, аказваецца, недастаткова прапрацоўваецца беларускімі фатаграфіамі і не дае іх работам прагучаць, як належна. І наадварот — дакладныя і нешагавыя пытанні ў працэсе працы зольныя істотна развіць серыю, змясцішы яе ў належны кантэкс. Тое і адбылося на прыкладзе экспазіцыі, калі многія аўтары раскрылі свой патэнцыял, які і патэнцыял сваіх праектаў.

Адкуль жорсткасць?

Да прыкладу, уседства двух упадальнікаў Гран-пры — праекта Аляксандра Васюковіча і Дар’і Цырык “Кожная трэцяя” (лепшая серыя ў дакументальных праектах) і Максіма Сарычава “Прывітанне, зброя!” (Гран-пры ў арт-фатаграфіі).

Серыя драматычных партрэтаў Аляксандра і Дар’і — зварот да тэмы хатняга гвалту. Герані на фатаграфіях да канца не адкрываюць свае абліччы — алегорыя самой праблемы, якая пры ўсёй відавочнай наяўнасці неахотна заўважачае грамадствам. Куратарка ў зале размясціла толькі адзін з партрэтаў, а побач — аўдыясведзі жанчыны, якія ззналі гвалт (іх сведчанні можна паслухаць праз навушнікі). Распаведы, сабраныя Аляксандрам і Дар’яй падчас працы на праектам, дазваляюць аўтарам жанчын, што здолелі вырвацца з “хатняга пекла”, і прафесіяналізм павярхоўным дакументаваннем,

Аляксандр Васюковіч. З праекта “Кожная трэцяя” (сумына з Дар’і Цырык).

Фармацэўт Хайнца Каспера

Шукальнікі, а не эпігоны

Пасянін Хайнца Каспера

раздзялілі боль пацярпелых. Перадкульце перада мною ці апалагета дакументальнасці. Асэнсаванне таго, што раблю, да чаго імкнуся, што са мной і маім праектам у дадзены момант адбываецца, — гэта, аказваецца, недастаткова прапрацоўваецца беларускімі фатаграфіамі і не дае іх работам прагучаць, як належна. І наадварот — дакладныя і нешагавыя пытанні ў працэсе працы зольныя істотна развіць серыю, змясцішы яе ў належны кантэкс. Тое і адбылося на прыкладзе экспазіцыі, калі многія аўтары раскрылі свой патэнцыял, які і патэнцыял сваіх праектаў.

асабліва заўважным. І сапраўды, аднак столькі жорсткасці — як у дачыненні да сваёй сям’і, так і свайго наваколля?

Саспенс месца

Цікавы дыялог таксама адбыўся паміж праектамі Аляксандры Салдатавай “Сведка” і “Пралог” Сяргея Канапляніка. Не трэба рабіць прамых паралеляў. У гэтым выпадку захапальна назіраць як па-рознаму можна працаваць з тэмай прасторы.

У варыянце Сяргея Канапляніка гаворка ідзе пра Данецк. Сяргей паставіў сабе за мэту зазірнуць у мінулае гэтага ўкраінскага горада з дапамогай сервісу “Google Street View”, перамясціўшыся такім чынам у 2011 год. Перад гледачом — звычайныя фатаграфіі постсавецкага горада, зробленыя з дапамогай панарамнай камеры машыны “Google”. Нічога прымальнага: часу ад часу праяжджае трамвай, нейкія людзі ў чорным паліцыяў сваёй прыналежнасці. Выявы, узятыя з адкрытых форумаў палюўнічых, спалучаюцца ў Максіма, накладваючыся адна на адну па прынцыпе падвойнай экспазіцыі. Фатаграфіі забітых качак, трусаў, казуляў (дзічыны, адным словам) спалучаюцца з балаяванымі палюўнічых, іх групавымі партрэтамі, дарожнымі пейзажамі... Што ёсць забойства жывёл у дакументальных праектах) і Максіма Сарычава “Прывітанне, зброя!” (Гран-пры ў арт-фатаграфіі).

Серыя драматычных партрэтаў Аляксандра і Дар’і — зварот да тэмы хатняга гвалту. Герані на фатаграфіях да канца не адкрываюць свае абліччы — алегорыя самой праблемы, якая пры ўсёй відавочнай наяўнасці неахотна заўважачае грамадствам. Куратарка ў зале размясціла толькі адзін з партрэтаў, а побач — аўдыясведзі жанчыны, якія ззналі гвалт (іх сведчанні можна паслухаць праз навушнікі). Распаведы, сабраныя Аляксандрам і Дар’яй падчас працы на праектам, дазваляюць аўтарам жанчын, што здолелі вырвацца з “хатняга пекла”, і прафесіяналізм павярхоўным дакументаваннем,

ходзіцца ў бліжэйшым арэале ад Мінска. Населены пункт не называецца (у адрозненні ад праекта Сяргея, які не хавае імя Данецку, каб глядач здолеў праверыць свае “падазрэнні”). У фатаграфіі пасланне іншае: паказвае не тое, што будзе, а тое, што ўсё ніяк не адбудзецца. Невыпадкава серыя носіць назву “Сведка”, маючы на ўвазе той дзіўны дысананс аўтара, калі фатаграф хоча стаць сведкай ч'го-сьці, што вось-вось адбудзецца, але яно ўсё ніяк не здзяйсняецца.

Да прыкладу, на адным з адбіткаў — звычайны куст пасярод поля, і падаецца, што за ім — цэлая гісторыя (магчыма, хтосьці хаваецца ў гэтым месцы), але... Ніхто адтуль не высюквае, і куст застаецца ўсёго толькі кустам. На іншым фотаздымку — жанчына выгульвае сабакчу ў звычайным дворку шматпавярхоўнага і падаецца, што вось зараз яна, гэта жанчына, падзеліцца чымсьці важным, заговорыць. Але эню — кантакту не адбываецца, да і месца не раскрывае сваёй прыналежнасці.

“Горад N”, як беларускі Твін Плікс, які ўсё ніяк не можа разабрацца са сваімі таямніцамі, ды ўвогуле адмаўляе сабе ў тым, што ён штосьці ўтрымлівае аднаго з звычайных гарадскіх пейзажаў, аднак сфармаваўся ў гэтым месцы, і тым не менш, шэры пейзаж заганда пусты і нязвычайны, каб не “ўпісаць” у яго нашы прадчуванні.

У праекце ж Аляксандры Салдатавай месца, якое даследуецца, зна-

лідар “MEM” Хайнц Каспер называе сябе прадстаўніком “канкрэтнага і зразумелага мастацтва”. Таму ідзі ён фармулюе самым непасрэдным чынам: з дапамогай літар. Асабліва яму падабаюцца “а”, “r” і “t”. Аўтар адшуквае гэтае спалучэнне ў самых розных словах, як бы падкрэсліваючы тым самым інтэгральную ролю мастацтва. А каб было яшчэ больш канкрэтна і зразумела, побач з твораі змяшчае цытаты пра пазітыўнае ўздзеянне “арта” на ўсе духоўныя, сацыяльныя і ледзь не фізіялагічныя працэсы. Цытаты, што самае цікавае, належаць яму самому. Здавалася б, адносна нядаўняга навала постмадэрнізму (як бы мы да яго ні ставіліся) прышчапіла кожнаму творцу нейкае каліцця іроніі ды самаіроніі — асабліва ў дачыненні да хрэстаматыійных ідэй. Казачь “у лоб” стала паўсюдным маветом. І таму выпадае толькі шчыра здзіўляцца, як выпсачку гера Каспера тая навала здолела абмінуць.

Чаго зусім не скажаж пра Канстанцыя Селіханова, чый праект надзвычай дарэчы апынуўся побач. Ягоны “Кінацэрт” прапануе гледачам пасядзець на чырвоных падушках з цытатамі класікаў, узіраючыся ў мерны пошум лэсу на экране. Інсталцыя, канструаваная з фрагментаў папярэдніх праектаў гэтага аўтара, стала свежым і даволі далікатным выказваннем на спрадвечную тэму — стасункі прыроды і цывілізацыі. Застаючыся пры гэтым адкрытай для розных інтэрпрэтацый.

Увогуле, прадстаўленныя на выставе беларускія аўтары не дэкларуюць свае глабальныя памкненні, аддаючы перавагу

прыватнаму. Вольга Зазыкіна ў сваіх фільмах назірае за рукамі калег-мастакоў падчас дэялогу і варыць суп з самых розных інгрэдыентаў, старанна перамяшваючы апалонікам не толькі іх, але і розныя грані жыцця — мастацтва і паўздзяненнасць.

Скульптар Павел Вайніцкі выкарыстаў у якасці асноўнага матэрыялу так і асабістыя ўспаміны. Ён вярнуўся ў сваё будынку знаходзілася свайго кшталту “аспірантура” для маладых мастакоў). Элемента праекта — некалькі твораў, кропкава размешчаных у цяперашняй кіназале, а таксама аўдыяінсталцыя Яўгена Рагозіна, якая ўзнаўляе гуква фон майстэрні — ніякім чынам не вяртаюць мінулае. Наадварот, яны пераканаўча сведчаць аб немагчымасці гэта та зрабіць.

...Карацей кажуць, калі карыстацца нейкай удунай “шкэпай сучаснасці”, беларускія аўтары выстаўкі па гэтым параметрах яўна апырэджалі замежных гасцей. Але... пытанне толькі ў тым, ці трэба ёй карыстацца.

Выставы, якія аб’ядноўваюць даволі розных мастакоў, не спалучаных нейкай агульнай “жалезнай” тэмай, досыць часта становяцца аб’ектамі крытыкі. Але дадзены сумесны праект сведчыць аб іх несумненным праве на існаванне. Калі аўтары самі па сабе цікавыя, калі экспазіцыя зроблена добра, калі ёсць дадатковая праграма (а ў гэтым выпадку яна была даволі насычанай), такія выставы могуць выклікаць куды лепшыя эмоцыі, чым “прыцяпляўтыя зашы” куратарскай канцэпцыі.

К

Эпілог?

Насамрэч, праектаў, якія на выставе раскрыліся па-новаму, было дастаткова — ад “Мінск” Аляксея Навумчыка, чый візуальны рытм запаволюўся, дадаўшы новых сэнсавых паўз, да серыі Сяргея Гудзіліна “Па краі” — у ёй уразіў момант пільнага ўзірання фатаграфа ў наваколле, пошук спецыфікі беларускага пейзажу, яго сацыялогіі: як чалавек падпарадкоўвае сваё атачэнне і — атачэнне яго.

Сучасныя беларускія фатаграфы на прыкладзе “Прафота” (прэмія усё ж пайданала, зольнаша, маладуя фатаграфія) усё больш становяцца даследчыкамі сучаснага грамадства, яго трансфармацыі, суданосцыя, у тым ліку, і з катэгорыяй уласнага месца. “Беларуская фатаграфія зрабіла вялікі скачок, — падзяляюцца сваімі ўражаннямі ад працы ў праекце Ганна Шпакава. — У аўтараў змяняўся фокус з унутранага на знешні свет, з’явілася жаданне даследаваць сацыяльныя аспекты жыцця грамадства, што адрозны прываблівае міжнародную супольнасць. Змянілася і візуальная мова фатаграфіі. Адносна трансфармацыі месца, грамадства, прываблівае не толькі тое, што сыходзіць былое і фатаграфы рэагуюць на гэта пэўным спосабам. Важна, калі яны фіксуюць рэгерэнацыю рэччу, рэфлексуюць. І з’яўляецца задзел на будучыню, яе перспектыва, патэнцыял гэтай будучыні. Таму за беларускай фатаграфіяй так цікава сачыць”.

К

3 чарговым героем рубрыкі мы апынуліся ў Ашмянах.

— Каб культурна правесці час, у гады дзяцінства наведваў парк адпачынку ды кінатэатр імя Гастэлы, дзе я з дзядзькам глядзеў серыял “Сакрэтны фарватар”, — вельмі ён мяне ўразіў, — прыгадвае мой спадарожнік. — Куды людзі ходзяць зараз?.. Не ведаю: з цяперашнім культурным жыццём горада знаёмы павярхоўна. Уласна да культуры, напэўна, гэта не тычыцца, але ён некалькі страціў прывабнасць пасля падразання ліпаў у яго цэнтральнай частцы: яны надавалі Ашмянам шарм, індывідуальнасць.

Алег КЛІМАЎ, Мінск — Ашмяны — Мінск

Кінатэатра ў горадзе няма. “Аптымізацыя”, — патлумачыла нам выконваючая абавязкі начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Ашмянскага райвыканкама Людміла Кахановіч ды сцісла абмялявала сітуацыю ў раёне. Прыкінуўшы шляхі супрацоўніцтва паміж Віктарам Марціновічам (а менавіта ён — мастацтвазнаўца, пісьменнік, драматург ды журналіст — наш сённяшні герой) ды ашмянскай культуры, займеўшы ў якасці гід метадыста аддзела Сяргея Жыліка, мы і выправіліся па ўстановах.

Бацькі Віктара здымалі кватэру ў Мінску (мама вучылася ў інстытуце, тата працаваў), але нарадзіўся ён у Ашмянах. У 8 месяцаў малага перавезлі ў вёску Барбарова, да прабабулі ды бабулі па лініі таты, дзе ён пражыў паўтара года, а потым забралі ў сталіцу. Школьнікам Віктара выпраўлялі ў Барбарова на

канікулы, але тыдзень — дзень ён праводзіў у Ашмянах: у бабулі па лініі мамы ды цёткі. Кантраст паміж вясковым ладам і гарадскім быў вялікі, і пры ўсёй сваёй пшчотнай любові да Барбарова, паездкі ў райцэнтр наш герой згадвае як сапраўднае свята: “У вёсцы ж трэба было кароў пасвіць, а ў полі — буракі бяскоңцы. Вечарам прыходзіў, выпіваў збан малака, на дэсерт з’ядаў апырсканы вадой і пасыпаны цукрам кавалак хлеба ды клаўся спаць. А ў Ашмянах кола прадавалася, рассыпісты слаёныя ражкі з павідлам...”

цэнтральную бібліятэку (цяпер — Ашмянская раённая) хадзіў часта, аддаючы перавагу прыгодам. Засечку ў памяці пакінуў раман “Авадзень” ды апавесць “Дзінка”, з беларускага — Янка Маур з “Палескімі рабінзонамі” ды іншыя тамы айчынных аўтараў з серыі “Бібліятэка прыгод ды фантастыкі”. А сёння наш герой не належыць да тых, хто лічыць, што папяровая літаратура памірае. Аб’ектыўна, яна прайграе ў канкурэнцыі з сучаснымі носьбітамі інфармацыі, але пры гэтым вяртае сабе значэнне артэфакта, становіцца атрыбутам эстэцікі, паказчыкам добрага густу.

ўваходзяць у нейкі ордэн. Віктар сітуацыю бачыць так: наведвальнікаў ва ўстановах мала, цікавасць да апошніх падае, падтрымаць яе спрабуюць, набываючы не самую вартую ўвагі літаратуру. І Марціновіч такі падыход разумее ды... ўхваляе: бо для таго, каб не сышла ў нікуды сапраўды патрэбная кніга, музіць быць месца, дзе яна магла б захоўвацца. І бібліятэкі ў гэтым сэнсе ў чымсьці ахвяруюць сваім культуртэрагерскім прызначэннем, аберагаючы патрэбнае, вечнае ды... шырспажыў.

— Што можа вярнуць людзей у бібліятэкі — рэальныя

Каб мяне ашмянская публіка прыняла дрэнна, тое закралася б значна больш, чым прывал у горадзе, які мне не такі дарагі.

Пра бібліятэку Віктар прыгадвае: вялікія, светлыя вокны, якіх... не памятае дырэктар Ашмянскай райбібліятэкі Марына Белавус:

— Яны як былі, так і засталіся — вузкія, доўгія. У снежні 2015 года “раёнцы” споўнілася 75 гадоў. У яе структуру ўваходзяць 18 бібліятэк (у Ашмянах, у аграгарадках ды вёсках). Летась установа атрымала каля 16 тысяч адзінак літаратуры (Марына Рамуальдаўна кажа: абнаў-

не. Стварэнне турыстычнага аб’екта “Нявесцін камень” (гэты валун на тэрыторыі Навасёлкаўскага сельсавета з’яўляецца помнікам прыроды рэспубліканскага значэння), музея Дугі Струвэ ў Гальшанскай сельскай бібліятэцы як часткі праекта “Дуга, якая аб’ядноўвае краіны і народы”, і ўдзел у літаратурнай частцы транспамежнага праекта “Два бакі — адна гісторыя і культура”. У вёсцы, дзе бібліятэка няма, раённая ўстанова накіроўвае не проста бібліобусы, а часта прывозіць тэматычныя літаратурныя праграмы, балазе праектарам, экранам ды гукавой апаратурай тут забяспечаны. Дарэчы, для дастаўкі друкаванай прадукцыі ў некаторыя аддаленыя паселішчы прыцягваюцца валанцёры: пад ініцыятыву набылі ровары. Натуральна, дапамагаюць гэтыя маладыя людзі не толькі кнігай, а могуць наскочы дровы, прынесці з калодзежа вадку ды памераць ціск (таму закупілі і танометры). Развозяць кнігі ды перыёдыку і па асобных прадпрыемствах Ашмянаў. Прызнацца, маштабы разнапланавай дзейнасці прывялі мяне ў стан культурнага шоку.

— Адкуль жа грошы, Марына Рамуальдаўна?.. — не стрываў я з не надта карэктным пытаннем. — Разумею, дзяржава клапоціцца, але...

— Мы рэгулярна ўдзельнічаем у конкурсах на атрыманне грантаў Еўрасаюза. І, здараецца, выйграем. Зараз падалі яшчэ адну заяўку, звязаную з культурным, скажам так, абслугоўваннем аддаленых тэрыторый.

— Вы бывалі ў латвійскіх бібліятэках...

— У Гулбенскім краі. Больш за ўсё ўразіла, што ў адной з валасных бібліятэк было зарэгістравана толькі 100 чытачоў. У нас такую бібліятэку аптымізавалі б. З чаго складаецца бюджэт устаноў у суседзях? У асноўным са сродкаў муніцыпальных (утрыманне бібліятэк), за-

Музей па-еўрапейску і канкурэнцыя для кнігі

Калі вокны былі вялікімі...

Ашмяны і пачалі фарміраваць Віктара як асобу. Адзін з першых яркіх успамінаў чатырохгадовага дзіцяці — від з акна цырульні на нейкія ржавыя руіны. Інтэрэс да архітэктуры і да гісторыі мастацтва ў цэлым Віктар Валер’евіч і тлумачыць тагачасным уражаннем, якое зрабілі на маленькага чалавека рэшткі старадаўняга касцёла (а гэта былі яны). А якія кнігі ў сярэдзіне 1980-х спарэдзілі гэты ж моцны водгук у душы?

— “За мора, за акіяны”, выданне сацрэалістычна-аптымістычнага дызайну, пра падарожжа журналіста ў Івану.

Значна пазней Віктар спрабаваў адшукаць гэты твор (праз Інтэрнэт у тым ліку), але нічога падобнага з такой самай назвай або фабулай не знайшоў... А кнігі ён чытаць любіў і ў раённую

Пра сваё ж далучэнне да беларускамоўнай літаратуры і да беларускага наогул Віктар разважае скрозь прызму лёсу бацькі, які, добра валодаючы родным словам, пераехаўшы ў Мінск, як бы вымушана ад яго адмовіўся ў рускамоўным соцыуме, аднак у вёсцы па-ранейшаму размаўляў па-беларуску. І тлумачыў сыну, які чытаў Караткевіча, пэўныя словы ў кнізе Уладзіміра Сямёнавіча. Ды ўсё ж, выхаваны гарадскім жыццём, круцячыся ў тым самым соцыуме, да беларускасці Віктар прыйшоў па вялікім рахунку пасля заканчэння Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Цяпер мой спадарожнік шмат бывае ў бібліятэках самага рознага ўзроўню, куды яго запрашаюць на рандзеву з чытачамі. Што вынес ён з гэтых кароткіх сустрэч? Установы яму нагадваюць... сярэднявечныя манастыры, цытадэлі, дзе працуюць і ў якія прыходзяць людзі, што

ды віртуальныя? — лаўлю на слове суразмоўцу.

— Яны павінны стаць цэнтрам канцэнтрацыі электронных тэкстаў. Неабходна алічбаваць архівы бібліятэк, рэдкія выданні, якія захоўваюцца ў фондах, выкладваць такія файлы-копіі на сайтах і заклікаць моладзь заходзіць па іх на вэб-старонкі. Трэба ладзіць афлайн-мерапрыемствы, але не забяўляльнага характару, а адукацыйнага, і калі ўжо дзесьці задумалі паставіць нейкую містэрыю, дык яна музіць быць наўпрост звязана з літаратурай. Трэба зрабіць бібліятэкі пляцоўкай для рэгулярных выступаў пісьменнікаў, крытыкаў, філосафаў, пляцоўкай дыскусій, кніжных прэзентацый, гутарак пра літаратуру, працэсу ў ёй.

— Як пісьменнік вы ў Ашмяны прызджаеце?

— Літаратурных чытанняў у мяне тут не было... Маю зацяжару ад магчымай сустрэчы з радзімай ў такім амплуа.

ляльнасць фондаў магла б аказацца і большай, ды, на жаль, не хапае сродкаў). 16 % з іх — паступленні беларускія, што, як мне патлумачылі, паказчык нядрэнны.

Пра бібліятэцы працуюць два клубы: “Сустрэча” — яго спаджэнні ўяўляюць сабой спатканні чытачоў з аўтарамі — і краязнаўчы “Ведай край”. Кніжніца стала арганізатарам праекта “Творцы і кнігі: юбіляры 2016 года”. У яго рамках у бібліятэках раёна ладзяцца мерапрыемствы, прысвечаныя канкрэтным “імяніннікам” (дзе-нідзе яны ўжо адбыліся), прычым не толькі прызнаным класікам, але і “пяхоце” літаратурнага фронту. Сярод іншых крэатыўных ідэй — выставы-прэзентацыі рэгіёнаў “Ашмяншчына на турыстычнай карце Беларусі” праз літаратурныя творы.

Спадарыня Белавус вылучыла і яшчэ тры буйныя пачынанні, да якіх бібліятэка мела непасрэднае дачынен-

На людным месцы: аглядавая пляцоўка

Івянец / Быў наватарам

У Івянецкім музеі традыцыйнай культуры 2 красавіка адбылася ўрачыстасць да 110-годдзя з дня нараджэння слыннага майстра Франца Целяшэўскага.

У прасторнай ганчарні музея была наладжана выстава керамічных вырабаў адмыслоўцы і стэнд са здымкамі Франца Ігнатавіча. Успамінамі пра бацьку падзяліліся сын Павел і дачка Ганна. Шматлікія ўнукі, праўнукі таксама далучыліся да месчаквавай грамады. У гонар юбіляра за ганчарным варштатам дэманстравалі сваё майстэрства Алег Капуста і Уладзімір Сасноўскі. Даспадобы прыйшоўся і майстар-клас па народных танцах мінулага стагоддзя.

Творчасць Франца Целяшэўскага займае адметнае месца ў развіцці івянецкай школы керамікі. Юнаком за польскім часам ён навучаўся ў майстэрні Бярнарда Падліпскага, два гады ўдасканальваў майстэрства ў Вільні, потым атрымаў атэстат аб званні майстра і заснаваў уласную

ганчарню на родным падворку, дзе канкуруваў з мясцовымі рамеснікамі. З прыходам Савецкай улады не эміграваў у Польшчу, як зрабілі многія майстры, а застаўся ў Івянцы і спрычыніўся да арганізацыі прамысловарамесных арцеляў, а потым стаў вядучым майстрам на заводзе мастацкай керамікі. Целяшэўскі — адзіны ганчар Беларусі, узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Творчасці майстра ўласцівы пошукі ў формаўтварэнні і дэкаратыўным аздабленні вырабаў. Маючы цудоўны музычны слых, ствараў адмысловыя цацкі-свістулькі, спеўныя акарыны і іншыя музычныя інструменты. Напрыклад, гліняная гітара захоўваецца ў фондах Мінскага абласнога краязнаўчага музея ў Маладзечне.

Алег РАМАНОЎСкі
Фота Ігара ЛЯВІНСКАГА

Віцебск / Карпаратыўна!

Напярэдадні Дня яднання Беларусі і Расіі дэлегацыя бібліятэчных работнікаў

Віцебскай вобласці пабывала з прафесійнымі візітамі ў Смаленскай абласной універсальнай бібліятэцы імя Аляксандра Твардоўскага і бібліятэцы Смаленскага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Была падпісана дамова пра супрацоўніцтва паміж Віцебскай і Смаленскай абласнымі бібліятэкамі. Установа ў горадзе над Заходняй Дзвіной атрымала ў падарунак унікальнае выданне “Смаленская зямля ў помніках рускай славаеснасці” ў 45 тамах.

Візіт стаў завяршальным этапам абласнога семінара дырэктараў раённых і гарадскіх бібліятэк “Публічныя бібліятэкі Віцебскай вобласці: рэгіянальны асаблівасці і прыярытэты развіцця”. Дырэктары ўстаноў рэгіёна абмяркоўвалі вынікі і перспектывы развіцця ўстаноў.

У вобласці — 510 бібліятэк (на 22 менш, чым у 2015 годзе), 1200 бібліятэкараў. За апошнія пяць гадоў на 30 тысяч паменшылася колькасць чытачоў, што звязана як з дэмаграфічнай сітуацыяй, так

У Івянецкім музеі традыцыйнай культуры.

Пачас святкаванняў у Тарноўскім доме культуры.

і з развіццём Інтэрнэту. Таму асноўныя прынцыпы нашага далейшага развіцця — у пашырэнні інфармацыйных электронных рэсурсаў і карпаратыўнасці пры іх стварэнні. Сумесны інавацыйны праект з бібліятэкай Смаленскага дзяржаўнага ўніверсітэта — гэта электронная база даных “Беларускія смаляне — смаленскія беларусы”. У верасні плануецца выданне друкаванага варыянта, які будзе прэзентаваны ў Смаленску і ў Віцебскай абласной бібліятэцы.

Таццяна САЛАЎЕВА

Брэст / “Цёзкі” горада

Урачыстае адкрыццё фотавыставы “Брэст яднае” адбылося ў

Музеі выратаваных каштоўнасцяў у горадзе над Бугам.

Назва горада “Брэст” — не адзіная ў Еўропе. Ёсць Брэст у Балгарыі, Германіі, Францыі, Чэхіі, Сербіі. А ўсяго — трынаццаць Брэстаў.

31 сакавіка 2014 года з пляцоўкі ля гарнізоннага сабора Брэсцкай крэпасці-героя з дабрастаўлення настояцеля храма Мікалая ініцыятыўная група адправілася ў шматдзённае падарожжа, каб распавесці брэстаўчанам Еўропы не толькі аб сваім горадзе, але і аб многіх іншых Брэстах-братах. За два тыдні энтузіясты праехалі больш за шэсць тысяч кіламетраў, пабывалі ў шасці еўрапейскіх краінах, у якіх змаглі пад-

ыхаць “берасцейскім паветрам”. Адначасова экспанавалася фотавыстава “Брэст яднае”, збіраліся матэрыялы для яе напаўнення.

Мікола ПАНАСЮК

Ганцаўшчына / Што ўмее чытаць?

У бібліятэчных установах Ганцаўшчыны час ад часу арганізуюцца выставы творчых работ чытачоў, каб зацікавіць, заахваціць людзей наведваць кніжніцу яшчэ і яшчэ...

У раённай дзіцячай бібліятэцы выстава творчых работ Таццяны Ненадавец называлася «Вачам на радасць,

Эксперсію пра Гальшанскіх вядзе Настасся Навіцкая.

Дырэктар Ашмянскай раёнальнай бібліятэкі Марына Белавус.

У зале музея.

Дырэктар Ашмянскага РЦК Вольга Кузьміцкая.

тым — дзяржаўных (абавязковая літаратура) ды саміх кніжніц (атрыманае на праекты). Што ўяўляе з сабе праект? Ад нас — дакументацыя на 40 старонак, заяўка, ад латвійцаў — паўтары старонкі, паколькі іх праекты разлічаны на населеныя пункты з малой колькасцю жыхароў.

Урэшце, чытачоў у такіх установах прапануюць сядзецца ці не выключна на крэслах-мяхах, звыклага нашаму воку афармлення няма, як і дошак аб'яў. Нібыта і парадку не бачна, але ўсё працуе, а да ўсяго — новенькія камп'ютары, тэлевізары-плазмы, алічбаваныя кнігі.

— Але аб праблемах у кіраўнікоў гэтых устаноў я ўсё

роўна спытаўся б, як задам пытанне і вам... — замёр я ў чаканні.

— Пры ўсім разуменні сітуацыі, мне вельмі не хацелася б, каб зачыняліся бібліятэкі. Пры ўсіх поспехах пакуль не вельмі ўяўляю, як мы будзем дасягаць павелічэння наведванняў (летась на 4 тысячы чытачоў прыйшлося 32 тысячы наведванняў). Хочацца кніг электронных, новага памяшкання — больш прасторнага, з сучаснымі тэхналогіямі. Як дэпутат райсавета часам задумваюся пра тое, каб паставіць пра гэта пытанне на сесіі. Але як паслухаеш іншыя бюджэты... Якія пажаданні выказваюць нам наведвальнікі? З арыгінальных: каб можна было ў чытальнай зале не проста чытаць газету, а яшчэ і піць каву. Я не супраць, можа, прыдумаем што-небудзь. Прасяць больш выязных мерапрыемстваў...

Упаўнаважаны заявіць

Нягледзячы на тое, што ў ашмянскім Доме культуры Віктар Валер'евіч ніколі не быў, зазірнуць у яго (цяпер гэта Раённы цэнтр культуры) мы ўсё ж вырашылі. Марціновіч сустракаецца са сваімі чытачамі не выключна ў бібліятэках, а таму меркаванне аб цэнтрах, палацах ды дамах культуры ў яго ёсць:

— Шмат залежыць ад кіраўнікоў. Я бачыў установы, якія знаходзяцца ў відвочнай стагнацыі, і дырэктары іх адразу пачыналі распавядаць пра тое, як у іх усё бесперспектыўна. А калі гэта была асоба жывая ў зносінах, то і справы ва установе ідуць, няхай нават будынак лядашчы.

У Ашмянскім РЦК працуе 21 клубнае фарміраванне (7 дзіцячых, 3 — на платнай аснове), дзе займаецца больш за 300 чалавек: танцаць,

спяваюць, граюць у народным тэатры ды рэалізуюць сябе ў ляльным гуртку. Ветэраны аддаюць перавагу харавому мастацтву, моладзь — музыцы паграмчэй у рок-гурце пры аматарскім аб'яднанні "Пакаленне Next", якое спецыялізуецца на перформансах ды батлах. Брэндаваць стравы цэнтра — фестываль маладзёжных субкультур ды "Калядныя сустрэчы" (паглядзецца на гэта музычна-тэатралізаванае шоу прыязджаюць нават з-за мяжы).

Вядуць заняткі тут, у асноўным, мясцовыя адмыслоўцы, але пакоі ў інтэрнаце для прыездных маладых спецыялістаў прадаставіць гатовыя.

— Наш цэнтр — канцэнтратар розных культур, — кажа яго дырэктар Вольга Кузьміцкая. — Беларускія ж мастацтва, святы, абрады больш прыжыліся на вёсцы, там імі "руляць" падначаленыя нам клубныя ўстановы. У некаторых рэгіёнах ёсць нейкія свае "фішачкі", заснаваныя на мясцовых традыцыях, як, напрыклад, у аграгарадку "Кальчунь" абрад "Загаўлены". Ну а фестываль сярэднявечнай культуры "Гальшанскі замак" вядомы і за межамі.

Над маёй прапановай панесці беларускую культуру ў выглядзе п'есы ў народным тэатры Віктар Марціновіч задумаўся ды зацікавіўся ей. А Вольга Баляславаўна падзялілася тымі момантамі ў дзейнасці цэнтра, якія яе турбуюць. Установе патрабуецца капітальны рамонт, праектная дакументацыя на аб'ектны будынак (з пашырэннем плошчы) складзена, пакуль жа касметычны глянец на цэнтр наводзяць уласнымі сіламі. Абшываюць свае калектывы тут самі, набыць гатовае не дазваляюць сродкі (пашанцавала "народнікам", якім набылі ў свой час, лічу, найкруцейшыя строі).

— Хацеў бы звярнуцца да дзяржаўных і прыватных прадыямстваў Гродзеншчыны, — зазначае Марці-

новіч. — На могілках аграгарадка "Жупраны" пахаваны Францішак Багушэвіч — пачынальнік сучаснай беларускай літаратуры, якая і пачалася з Ашмянскага краю. І мне балюча чуць, што адзін з галоўных вузлоў мясцовай культуры знаходзіцца не ў лепшым стане. Спадарства, далучыцеся фінансава...

На "фінішы"

Накіроўваемся ў Ашмянскі краязнаўчы музей імя таго самага Багушэвіча. Прайшло ўжо некалькі гадоў, як ён пераехаў у іншы будынак — гістарычны, сярэдзіны XIX стагоддзя, адрэстаўраваны. Ад старога ў Марціновіча захаваліся самыя цёплыя эмоцыі. Паглядзім, якія пачуцці на яго нахлынуць у новым (ён у ім бываў, але як "эксперт" — яшчэ не). Па выніках 2014 года ўстанова стала пераможцам конкурсу II Нацыянальнага форуму "Музеі Беларусі" ў намінацыі "Лепшае мастацкае праектаванне экспазіцыі". Яна ўключае 4 залы: "Свет прыроды", "Ашмяны ад старажытнасці да XXI стагоддзя", "Вядомыя вечнай культуры "Гальшанскі замак" вядомы і за межамі.

Дырэктар Настасся Навіцкая вядзе для нас экскурсію.

— Сярод пудзала гэтых звяроў прайшло маё дзяцінства, — з хваляваннем прамаўляе Віктар у зале прыроды. — Як толькі прыязджаў у Ашмяны, адразу бег у музей. У першую чаргу спяшаўся ў гістарычны аддзел, але не спыніцца ля лася не мог.

Здавалася б, гараджане павінны ўжо "насыціцца" музеям, вывучыць "ад і да". Дык не! Справа ў тым, што як выставачная зала музей дзейнічае з 2009-га, а экспазіцыю ў ім адкрылі ў 2013-м. Практыкуе ўстанова і выязныя мерапрыемствы: правядзенне лекцый разам з экспанаваннем. Музей часткова абсталяваны тэхналагічнымі "наваротамі" на-

кшталт сістэмы аб'ёмнага гучання. Экспазіцыя ж уяўляе з сябе летапіс Ашмяншчыны з часоў старажытных. Але на "фінішы" не савецкі перыяд і не цяперашні час, а... куток Багушэвіча.

Мы затрымліваемся ля фрагментаў старажытных скульптур. Паміж Марціновічам, Навіцкай і Жылікам узнікае абмен думкамі, здагадкамі, што гэта магло б быць і з якога матэрыялу зроблена.

— Я пабываў у падобных установах, напэўна, усіх тых краін, якія наведваў, — каментуе ўбачанае Віктар. — Гэты музей глядзіцца вельмі па-еўрапейску, зусім не правінцыйна. Парэкаментаваў бы дырэктарам некаторых нашых устаноў — нават "цэнтравых" — прыехаць сюды, паглядзецца, пераняць вопыт. Музеі такога профілю робяць нацыю нацыяй.

Пераехаўшы ў новы будынак, музей не ўзяў з сабой тых праблемы, якія спадарожнічалі старому, у прыватнасці — з захаваннем экспанатаў: тут для іх ёсць больш камфартабельнае месца, якое адпавядае ўсім нормам. Прычым у фондах знаходзіцца столькі прадметаў, што яны маглі б размясціцца на яшчэ адным паверсе будынка, каб ён быў.

— Але сучаснае абсталяванне для фондасховішча мець хацелася б, — прызнаецца Настасся Васільеўна.

Усё, што задумвалася наведваць у Ашмянах, мы наведвалі. А ў бліжэйшыя творчыя планы самага Віктара Валер'евіча — выхад кнігі "Возера радасці". У Беларусі яна, як мяркуецца, пабачыць свет напрыканцы красавіка — у пачатку мая. Панарамны малюнак постсавецкіх гадоў праз гісторыю дзяўчыны, народжанай у багатай сям'і, — так анансуе свой раман-эпапею Марціновіч, падкрэсліваючы, што хроніка гэта — вельмі беларуская.

сэрцу на памяць». Аўтар персаналіі — педагог па прафесіі — стварае лялькі, шкатулкі, мяккія цацкі, вырабы з газетнай паперы.

У Цэнтральнай жа раённай бібліятэцы арганізавана выстава "Жаночай творчасці свет неабдымны". Тут прадставілі мяккія цацкі, вышываныя карціны, распісаныя прадметы. Адбыўся майстар-клас з аўтарам работ Наталляй Фартавой.

Таццяна МАЛЯЎКА, загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу Ганцавіцкай РЦБС

Лідчына / Татэмная "Камаедзіца"

У Лідскім раённым цэнтры культуры і народнай творчасці стартаваў этнапраект "Абрады маёй краіны". Кожная сельская клубная ўстанова не толькі рыхтуе абрад і святую традыцыйнай культуры, але і далучае да ўдзелу ў ім як мага больш мясцовых жыхароў.

Ролю мядзведзя (галоўнага героя свята) у свят-

каванні "Камаедзіцы" ў Тарноўскім доме культуры выконваў культурарганізатар установы Дзмітрый Лінга. "Звер" частаваўся мёдам ("вось табе салодкі мядок, каб быў гладзенькі бачок"), грыбамі ("а вось смачныя грыбочкі, каб пільна глядзельны вочкі"), пшаным рэпнікам і гарохавымі камамі (гэтыя камы, верагодна, і далі назву усяму свята — "камаедзіца": камы есці).

Вяселілі мядзведзя "гарохавай" полькай удзельнікі дзіцячага танцавальнага калектыву "Чаравічкі" згаданай установы. З удзельнікамі фальклорна-этнаграфічнага гурта "Талер" (аддзел рамёстваў і традыцыйнай культуры) і з усімі прысутнымі "касалапы" танчыў, а вакальны гурт "Сустрэча" Тарноўскага ДК выконваў прыпеўкі. Свята суправаджалася народным сямейным ансамблем Парфенчыкаў Бердаўскага культурна-дасугавага цэнтра. Кожны мог пачаставацца блінамі з мёдам і малінавым варэннем, аўсяным кісялём...

Ганна НЕКРАШ, метадыст Лідскага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці

Словы развітання

Хор стаў лёсам

Арэст Далжонка з Казловіцкім народным хорам.

Ён быў на адзін год маладзейшы за Казловіцкі народны хор, які пад кіраўніцтвам Арэста Далжонка атрымаў званне "народны", а ў 1970 — 1990 гадах стаў творчай візітоўкай Случчыны і культурнай з'явай усёй краіны. І ў гэтым, па меркаванні супрацоўнікаў Мінскага абласнога цэнтра народнай творчасці, няма ніякага перабольшання. 2 красавіка ў 80 гадоў пайшоў з жыцця Арэст Васільевіч.

На вайскавай службе хлопец з сялянскай сям'і вёскі Падомхі Докшыцкага раёна пачаў захапляцца музыкой: падчас заняткаў па страявой падрыхтоўцы адбіваў рытм на барабане. Балазе ў вай-

сковую частку прыязджалі з канцэртамі артысты. Пасля дэмабілізацыі Далжонка працаваў токарам машынна-трактарнай станцыі. Паступіў на завочнае аддзяленне Беларускага інстытута механізацыі сельскай гаспадаркі, але вельмі хутка зразумеў, што дакладныя навукі — не для яго. Сябры прапанавалі паступаць у Маладзечанскае музычнае вучылішча, якое нядоўна адкрылася. На той час увесь музычны досвед Арэста Васільевіча складаўся з выбівання рытму на армейскім барабане і ігры па слыху на акардэоне, які бацька набыў пасля вайны. Але хлопец вытрымаў экзамены і стаў навучэнцам харавога аддзялення.

Ды і вучоба давалася лёгка, пасля другога курса стаў падпрацоўваць у музычнай школе. На аддзяленні харавога дырыжыравання ён сустрэў будучую жонку Яніну Эдвінаўну. Аднакурснікамі ж Далжонка былі Тамара Раеўская і Юрый Антонаў.

У 1963 годзе пара маладых спецыялістаў па размеркаванні прыехала ў Слуцкі раён. У 28 гадоў Далжонка стаў дырэктарам Казловіцкага дома культуры і кіраўніком хору, які быў створаны яшчэ ў 1934 годзе. Арэст Васільевіч стаў збіраць яго былых удзельнікаў, і многія адгукнуліся на заклік маладога спецыяліста. У 1965-м налічваў 53 чалавекі і стаў удзельнікам заключнага канцэрта III Рэспубліканскай дэкады самадзейнага мастацтва БССР, станоўча ацэньваў талент вясцоўцаў Пётр Машэраў. 1970 — 1980 гады мінулага стагоддзя былі часам найбольшага росквіту харавога мастацтва, і Казловіцкі хор выступае ў Расіі, ва Украіне... А да кожнай замежнай дэлегацыі стараўся падрыхтаваць сюрпрыз у якасці пазнавальных нацыянальных напеваў.

Заслужаны работнік культуры краіны Арэст Далжонка кіраваў калектывам да выхаду на пенсію ў 2002 годзе, саступіўшы пасаду маладому хормайстру, а сам ён займаўся з вакальнымі ансамблямі ў сельскіх клубах вёсак Лядно і Маяк.

У маі 2015-га адзначаўся 80-гадовы юбілей Арэста Васільевіча. Юбіляр быў рады віншаванням і таму, што пашчасціла дажыць да такіх гадоў. Але больш за ўсё радаваўся, што справу, якой ён прысвяціў жыццё, працягваюць прафесіяналы.

сваім футрам

Настася Мірашчыцкая.

цы. І мы спадзяваліся, што моцнае. Выступаць перад прадстаўнікамі кампаній — нашмат цяжэй, чым перад няхай нават самымі дасведчанымі, але калегамі. Псіхалагічная складанасць палягала ў тым, што першыя падчас прэзентацыі вонкава выглядалі абсалютна аб'якавымі і нават незацікаўленымі. Пытанні, якія яны задавалі, таксама нельга было на-

даў. Па-другое, саміх удзельнікаў, таму што кінафорум праходзіў у прыемнай творчай атмасферы. Наогул, замежныя калегі паводзілі сябе вельмі адкрыта, радаваліся вашым поспехам. Нават калі даведаліся, што менавіта мы атрымалі прыз ад грэчаскага тэлеканала.

Калі падымаліся ў залу, дзе праходзіла фінальная вячэра, пачулі шквал апладысмантаў і радасных выкрыкаў. Такіх шчырых эмоцый з боку калегаў мы не чакалі! Былі здзіўлены і прызам — адзіным грашовым на пітчынг — тры тысячы еўра плюс будучыя паказы нашага фільма на грэчаскім тэлебачанні. Тое неверагодна натхняе!

— Разлічвалі на перамогу?

— Зусім не! Наадварот, бачылі недасканаласць нашай прэзентацыі і перараблялі яе некалькі разоў, апошні — у ноч перад галоўным пітчынгам з удзелам патэнцыйных інвестараў. Ляглі спаць толькі а шостай раніцы, прычым а дзвятай ужо пачатак! Хваляваліся жудасна, але натхніла тое, што арганізатары паставілі наш праект апошнім у блоку прэзентацый. Гэта значыць, разлічвалі пакінуць нейкае ўражанне напрыкан-

зваць самымі прыемнымі: стваралася адчуванне, што абсалютна ўсе праекты слабыя і бездапаможныя. Нам задала некалькі непрыемных пытанняў кіраўнік аднаго з найбуйнейшых вытворцаў кіно для кабельнага тэлебачання ў Еўропе. Дзіўна, але менавіта гэта кабета потым абрала нас для энсіні у фармаце сам-сам! Значыць, праект яе ўсё ж зачапіў.

— Акрамя прыза, які галоўны вынік вашай паездкі ў Салонікі?

— Веды і навыкі, якія немагчыма ні за якія грошы атрымаць. А яшчэ размовы і знаёмства з шэрагам вядучых кінематаграфістаў Еўропы. На Мінскім міжнародным кінафестывалі "Лістапад" мы таксама пазнаёміліся з кіраўніцтвам "European Documentary Network" — галоўнай арганізацыі ў нашай сферы на кантыненте. Працягнулі нашы стасункі ў Салоніках. Ну, і галоўная высьнова, пра якую я ведала і раней, — нельга сядзець на месцы, скардзіцца на адсутнасць фінансавання, чакаць увагі прадзюсараў або дзяржавы. Трэба паводзіць сябе актыўна, шукаць партнёраў у іншых краінах, падавацца на пітчынгі. Інакш не будзе кіно.

ДАНИЯ, РАСІЯ, ГЕРМАНИЯ

У Віцебскай абласной філармоніі віруе творчае жыццё. Як бачна з пошты "К", сакавік для горада над Дзвіной стаўся насычаным на цікавыя падзеі ў акадэмічнай музыцы.

З Пецярбурга ў Парыж

Напрыканцы сакавіка магчымасць адчуць вясновы подых музыкі прадставіла дацкае трыа "Вітруві", якое выступіла ў абласной філармоніі, наведваючы Віцебск па

навучыла трымацца адзін аднаго". Ну а ў двух аддзяленнях канцэрта прагучалі Шасон, Шастаковіч, Шуберт. Асабліва ўразіў Аляксандр Макензі сваёй амбіцыйнай іграй на фартэпіяна.

Карына МЯЛЕШКА

Складнікі шчасця

У абласной філармоніі адбыўся і канцэрт арганнай музыкі ў выкананні Тобіаса Наўмана. Немец падрыхтаваў для беларускай публікі праграму, куды ўвайшлі творы выбітных кампазітараў рэнесансу, барока, класіцызму, рамантызму і музыкі XX стагоддзя.

замежнікаў: літоўцы, расіяне, туркі... Гэта і выклікала ў мяне цікавасць да усходне-еўрапейскай традыцыі. Дарэчы, музыкант і сам займаецца кампазіцыяй. Ну а складнікі шчасця Тобіаса Наўмана: ўлюбёная праца, магчымасць падарожнічаць і сустрэцца з сябрамі за кубачкам эспрэса.

Інга БЕЛЬСКАЯ

Выбірайце шлях!

Графік адной з найлепшых дамрыстак Расіі Кацярыны Мачалавай нават за дзень да канцэрта ў Віцебскай абласной філармоніі складваўся вельмі шчыльна. Наша зям-

вучыцца ўжо дзевяты год, а дакладней — праходзіць магістарскую стажыроўку. Паралельна музыкант пачала выкладаць.

На майстар-класе Кацярына паказала сябе скрупулёзнай настаўніцай і зрабіла нямала карэкціровак навучэнцам ДШМ і музычнага каледжа. Яна дала падказкі і парады, як сядзець, як трымаць інструмент і ставіць пальцы. "Выбачайце, што так паглыбляюся, — звярнулася дамрыстка да настаўнікаў і слухачоў у зале. — Хочацца не шоу рабіць, а паказаць пачаткоўцам, што сапраўды важна". У ДШМ падобнае мерапрыемства праходзіла

"Вітруві", арган і сакрэты домры

Адзін з найлепшых дамрыстак Расіі Кацярыны Мачалавай.

Тобіас Наўман падчас канцэрта ў Віцебску.

На сцэне — дацкае трыа "Вітруві".

дарозе з Санкт-Пецярбурга ў Парыж у рамках Міжнароднага музычнага фестывалю Івана Сялярцінскага дзякуючы ідэйнаму натхняльніку форуму Дзмітрыю Сялярцінскаму, а таксама Дацкаму інстытуту культуры.

Маладыя ўдзельнікі "Вітруві" ў Беларусі ўпершыню. Аляксандр Макензі (фартэпіяна), Ніклас Валянцін (скрыпка), Якаб ла Кур (віяланчэль) сабраліся два гады таму, літаральна адразу пачаўшы заваёўваць прэстыжныя месцы на конкурсах выканаўцаў класічнай інструментальнай музыкі. Да ўсяго, па словах музыкантаў, іх "з'ядналі канцэрты і падарожжы, усё гэта

Як распавёў Тобіас, першым яго інструментам было фартэпіяна, але, паколькі большую частку вольнага часу ён праводзіў у царкве, яго зачараваў арган, а звыклае піяніна ўжо не натхняла. Падлеткам ён абраў арганную музыку будучай прафесіяй.

— Я люблю слухаць рускую, беларускую, украінскую і літоўскую народную музыку, а таксама сучасныя творы розных кірункаў, — адзначыў сённяшняй перавагі суразмоўца. — Падчас вучобы і працы ў кансерваторыі Франкфурта-на-Майне я чуў музыку розных краін. Сярод маіх калег было больш за 60 працэнтаў

лячка, якая скончыла ў свой час мясцовы Музычны каледж імя Івана Сялярцінскага, правяла майстар-клас у ДШМ № 1.

Вядучая салістка Нацыянальнага акадэмічнага аркестра народных інструментаў Расіі імя Мікалая Осіпава, выпускніца Расійскай акадэміі музыкі імя Гнесіных пачала сустрэчу такімі словамі: "Прыемна быць зноў у Беларусі. Вельмі радуе, што ў нашай краіне выдатная музычная школа. Меркаванне не толькі маё: яго можна пачуць ад любога прафесара ў Гнесіны". У акадэміі, як жартуе сама выступоўца, яна самы "доўгаграючы" студэнт, бо

ўпершыню. Напэўна, многія запамнілі словы спадарыні Мачалавай: "Калі вы абераце свой шлях, станеце шчаслівымі людзьмі. У Віцебску выдатныя музычныя традыцыі. Няхай дзецi ідуць на народныя інструменты, вартыя таго, каб выйсці на ўзровень, напрыклад, мандаліны ў Італіі. Так, вялікую працу па папулярызацыі нашых інструментаў праводзіць актэст балалаек "Віцебскія віртуозы". Я год працавала ў складзе калектыву і вельмі яму ўдзячная. У актэста цікавыя канцэрты, ансамбль выклікае ўражанні ў замежжы".

Ірына ШАГАЛЕЕВА

Ад "Крыку 229А" да хору Дубры

ды", напісанай спецыяльна для калектыву італьянскім кампазітарам Гулерма Лага. Гэта — "Сараева" і "Адыс-Абеба". Тут каларытна перададзены інтанацыі і рытмы гэтых гарадоў. Былі выкананы і два сачыненні партугальскага кампазітара Пэдра Ітуральдэ — "Грэчаская сюіта" і "Успамін" (Трыпціх для квартэта саксафонаў і фартэпіяна). У першым з іх музыканты здолелі вельмі ярка раскрыць грэчаскія песенны і танцавальны каларыт, а ў другім паказаць музычныя замалёўкі Лісабона, Алжыра і Касабланкі.

З музыкі латвійскіх аўтараў віртуозна выканана кампазіцыя Рыхардса Дубры "Ацаллялі дождж" і Цыкл для фартэпіяна і квартэта саксафонаў "На берэзе Паўночнага Вязьме" прадстаўніка старэйшага пакалення тамтэйшай кампазітарскай школы Георга Пелеціса. У гэтым цыкле з чатырох частак раскрываюцца музычныя карціны, якія апісваюць адметнасць маленькіх латвійскіх гарадоў і мястэчак. Гэта — канцэрт у Куйвіжах,

дзе звычайна праходзяць музычныя фестывалі, ахвярныя пячоры продкаў сучасных латышоў — ліваў у Свэтупе (Святы ракі), пашы ў Айнажы і рэстаранчык "У боцмана" ў Салацгрыве, дзе папіваюць піва маракі, якія вярнуліся з марской рыбнай лоўлі. (Дарэчы, усе музыканты квартэта па чарзе ў час канцэрта давалі анатацыі да музыкі, раскрывалі ў іх змест, гісторыю стварэння твора.)

На працягу двух дзён латвійцы давалі майстар-класы для студэнтаў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. З'явілася новая ідэя: у перспектыве правесці ў Мінску семінар для педагогаў дзіцячых музычных школ і сярэдніх спецыяльных музычных навучальных устаноў, дзе будуць закрануты пытанні пастаноўкі ігравога апарата саксафоніста, гуказадабыцця і развіцця тэхнікі. Арціс Сіманіс сказаў таксама, што ён плануе выступіць напрыканцы чэрвеня ў зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі з сольным канцэртам у суправаджэнні гана.

Арціс Сіманіс праводзіць майстар-клас.

Госцем акадэміі стаў і Раманс Ванагс, прафесар дырыжорскай кафедры Латвійскай акадэміі. Доўгі час ён з'яўляецца адным з галоўных дырыжораў Уселатвійскага свята песні і Маладзёжнага свята песні ў сваёй краіне, а таксама працуе ў якасці старшыні Нацыянальнай камісіі пры UNESCO па справах гэтых імпрэз, з'яўляецца сябрам Рады арганізацыі Сусветнай харавой алімпіяды.

У Мінску Ванагс выступіў перад педагогамі і студэнтамі Акадэміі музыкі з лекцыяй "Стан харавога мастацтва ў Латвіі, новыя напрамкі і

творчыя магчымасці". А 2 красавіка прыняў удзел у філарманічным канцэрце лаўрэата міжнародных конкурсаў студэнцкага хору БДАМ у Белдзяржфілармоніі ў рамках Міжнароднага форуму маладых музыкаў "Мінская вясна-2016", прымеркаванага да 80-годдзя Белдзяржфілармоніі, і ў рамках творчага праекта "Харавыя старонкі XX стагоддзя". Ідэя апошняга належыць мастацкаму кіраўніку і дырыжору хора, дацэнт, загадчыку кафедры харавога дырыжывання БДАМ Інэсе Бадзьяка і мае на мэце знаёмства з культурай розных народаў праз пагру-

ЛАТВІЯ

Раманс Ванагс.

жэнне ў нацыянальныя музычныя інтанацыі і розныя манічныя канцэрты сучаснай польскай, швейцарскай, балгарскай і лацінаамерыканскай харавой музыкі. Заклучны канцэрт праекта прысвечаны музыцы балтыйскага рэгіёну.

У першай частцы выступіў жаночы хор малодшых курсаў. Дырыжыраваў ім Раманс Ванагс, а партыю аргана вяла Марыя Янушкевіч. Вельмі тонка і вьпанчана былі выкананы духоўныя творы латышскіх кампазітараў Маі Энфільдзе, Вітаўтаса Мішкініса і Арво Пярта. Затым кан-

цэртную праграму працягнуў змяшаны хор БДАМ. Тут, акрамя масцітага Ванагса, сваё дырыжорскае майстэрства паспяхова прадэманстравалі студэнты Ірына Скварко, Таццяна Шчмалява і Стэфан Казакевіч. Многія сачыненні беларуская публіка чула ўпершыню. Раманс Ванагс спецыяльна абраў для канцэрта тыя харавыя опусы, з аўтарамі якіх ён знаёмы асабіста. Тут выконваліся творы Вацлова Аўгустініса, Юрыса Карлсона. Адным з яркіх быў зачаравальны сваёй машабнасцю і манументальнасцю хор Рыхардса Дубры "Я пачуў стогн", у аснове якога — радкі са старазапаветнага "Плчу Ераміі", што апісваюць разбурэнне Ерусаліма.

Заклучная частка канцэрта стала судакрананнем з традыцыямі Латвіі, Літвы і Эстоніі. Тут за дырыжорскім пультам быў не толькі Ванагс, але таксама і Інэса Бадзьяка. Ухвал заслугоўваюць хор і яго салісты, якія падрыхтавалі новую, вялікую праграму і вельмі ўпэўнена і ярка выканалі яе на латышскай, літоўскай і эстонскай мовах.

Элеанора СКУРАТАВА, музыказнаўца

У адной з залаў Мірскага замка экспануецца старадаўняя шпалера, набытая музеем восенню 2013 года ў прыватнай асобе. Перад купляй спецыялістамі Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь была зроблена экспертыза, якая ўстанавіла, што хутчэй за ўсё сюжэт звязаны з Індыйскім паходам Аляксандра Македонскага (у фонды музея шпалера паступіла як "Аляксандр Вялікі"). Аднак з часам высветліліся дадатковыя абставіны для дакладнай атрыбуцыі.

Да нас трапіла гравюра "Трыумф Готфрыда Булэнскага і здача Альтамора" італьянца Антонія Тэмпеста, якая служыла ілюстрацыяй да паэмы Торквата Таса "Вызвалены Ерусалім". На гэтым творы "занатаваны" момант, калі Альтамор, кароль Самарканда, які ваяваў з крыжакамі на баку егіпцянаў, просіць пра літасць Готфрыда Булэнскага і здае яму Ерусалім. Дык вось, паміж гравюрай і шпалерай можна ўбачыць шмат падобных рыс. У цэнтральным полі — вершнік ва ўрачыстай паставе, убраны ў парадныя даспехі, які горда трымае ў правай руцэ аголены меч, прыхілены да пляча. На фоне пейзажу паказаны тры фігуры ва ўсходніх вопратках. Мужчына, які знаходзіцца ў цэнтры, працягвае вершніку меч рукацяццю наперад, што можна трактаваць як прапанову міру. На другім плане паказаны архітэктурныя збудаванні, але з некаторым адрозненнем: на гравюры намалювана магутная крэпасная сцяна Ерусаліма, а на шпалеры паказаны гарадскія збудаванні, увянчаныя мусульманскімі паўмесяцамі. Але ж гаворка пра Ерусалім, ці не так?! Аднак мастак не памыліўся: у 638 годзе горад быў заваяваны арабскім халіфам, і Ерусалім паступова пачаў набываць мусульман-

скае аблічча. Многія храмы былі ператвораны ў мячэці. У 1099 годзе ўдзельнікі Першага крыжовага пахода пад кіраўніцтвам Готфрыда Булэнскага захапілі горад і знішчылі ўсё яго мусульманскае насельніцтва. Месца сталася цэнтрам Ерусалімскага каралеўства. Такім чынам, нягледзячы на пэўныя адрозненні, падабенства работ відавочнае.

Пра падзеі тых дзён, выяўленыя на творы, і апавядае рыцарская паэма Торквата Таса "Вызвалены Ерусалім". Да яе стварылі нямала ілюстрацый. Антонія Тэмпеста з'яўляецца аўтарам некалькіх дзясяткаў гравюр да паэмы, выкананых паміж 1603 — 1630 гадамі. (У прыватнасці, у фондах Луўра захоўваецца малюнак мастака — накід да гравюры "Трыумф Готфрыда Булэнскага і здача Альтамора".) Наогул, коні сталі ўлюбёнай тэмай мастака, таксама ён атрымаў поспех у адлюстраванні паляванняў, баёў, шэсцяў, кавалькапачаў набываць мусульман-

Рэпрадукцыя шпалеры (злева) і гравюры, што малюе сцэну яе прагатавання.

Шпалера з Готфрыдам і крыжык рыцара Сіроткі

Якая ж падзея на творы ў Міры?

ку для шпалеры, што цяпер знаходзіцца ў Міры. Сукупнасць дэталю дазваляе выказаць здагадку, што на шпалеры адлюстраваны менавіта трыумф Готфрыда Булэнскага і здача Альтамора. У якасці ж мадэлі былі выкарыстаны гравюры Антонія Тэмпеста, сцэна тая была апісана ў XX песні паэмы "Вызвалены Ерусалім".

І яшчэ адна дэталю. Пасля таго, як войскі Булэнскага ўзялі Ерусалім, Готфрыд быў абвешчаны кіраўніком тамтэйшага каралеўства. Аднак граф адмовіўся прымаць залатую карону ў горадзе, дзе паводле падання, Хрыста каранавалі царновым вяноком. Ён пажадаў называцца

проста "Абаронцам Труны Гасподняй" і для свайго фамільнага герба абраў «ерусалімскае крыж» — крыж, акружаны чатырма меншымі крыжамі. Пазней крыж Готфрыда Булэнскага (чырвоны крыж на белым фоне, паміж канцамі якога былі размешчаны яшчэ чатыры маленькія роўнаканцовыя крыжыкі) стаў эмблемай ордэна Рыцараў Труны Гасподняй, заснаванага яшчэ ў эпоху крыжовага паходаў. У якасці знака адрознення рыцары насілі "ерусалімскае крыж" на шыі на ланцугу або на стужцы. Падобны крыж ёсць і на партрэце Мікалая Крыштофа Радзівіла "Сіроткі", аднаго з уладальнікаў Мірскага замка.

Прыналежнасць да ордэна ў XVI стагоддзі мела выключна сімвалічнае значэнне. Але падчас наведвання Труны Гасподняй ерусалімскай ма-

нахі-францысканцы высвяцілі Радзівіла і яго таварышаў ў Рыцараў Труны Гасподняй. Гэта было ўжо амаль традыцыйна, што кожны шляхціч або магнат, які наведваў магілу Хрыста, атрымліваў такі пачэсны тытул. Гэты сімвал і (альбо) тытулатура "Sancti Sepulchri Eques" або "Miles Hierosolymitanus" будучы з'яўляцца на ўсіх партрэтах Радзівіла, зробленых пасля 1584 года. Ерусалімскае крыж фігураваў таксама на пячатках, ужыванымі ім у пазнейшыя гады, замяняючы сабой часам нават родавы герб "Трубы". Пра тое, што Радзівіл надаваў асаблівае значэнне свайму рыцарскаму тытулу, сведчыць і такі факт, што ён завяшчаў пахаваць сябе з ерусалімскае крыжыкам на шыі.

Крысціна БЯРНАЦКАЯ, малодшы навуковы супрацоўнік музея "Замкавы комплекс "Мір"

Партрэт Мікалая Крыштофа Радзівіла "Сіроткі" і выява "ерусалімскага крыжа", які ён трымае ў руцэ.

гравюры, вылучаюцца магутнасцю задумы, але, у той жа час, яны грубыя і цяжкія, нават нядбайныя ў выкананні. У асноўным мастак ствараў у невялікім фармаце, аднак часам Тэмпеста рыхтаваў вялікія кардоны для шпалер. Мабыць, адзін з такіх і стаў кропкай адлі-

Версіі

"Пачуць мову" славуага прыжыццёвага адлюстравання Францыска Скарыны здольны толькі гумантары, якія самастойна зразумелі, што рожкі мікельанжэлаўскага "Маісея" узыходзяць да лацінскага сарту (рогі, маладзік) і слоў "асветліўся лік Маісея, падобна маладзіку" у перакладзе святога Герасіма (для гэтага неабходны: дапытліваць з веданнем Бібліі і лаціны).

У свой час філосаф Уладзімір Конан выказаўся на карысць пошуку сувязей партрэта Скарыны са зместам "Кнігі Сіраха", напрыканцы якой змешчаны гэты духоўны аўтапартрэт беларускага першадрукара і асветніка. Аднак даследчыкі найперш аналізавалі прадмовы Скарыны, таму нават філосафы не заўважылі ў "Кнізе Сіраха" сучаснасці прадмоў яе аўтара і Скарыны, з наступнымі словамі з платонаўскага "Піра", якім захапляліся рэнесансавыя гуманісты: "Душы людзей, цяжарных духоўнасцю, выношаюць розум і іншыя дачынынасці. Такія людзі апантаны жаданнем набыць неўміручасць не ў сваіх дзеях, а ў памяці людзей".

Менавіта ў пачатку слоў Сіраха: "Память Иосифа осладится в устах каждого..." у праексіях выданнях Скарыны ўпершыню выкарыстана клішэ ініцыяла "П", вертыкальныя элементы

Збаны, кошыкі і друкарскі станок Скарыны

Аўтапартрэт Скарыны з "Кнігі Сіраха" і фрагмент гравюры са збанами і кошыкамі.

якога, сумесна з яго аздобай, вельмі нагадваюць сілуэт гадзінніка, з ніжняй камеры (Мінулае) якога, наперакор плыні часу, у Будучыню прарос парастак Памяці аб сейбітах Разумнага, Добрага і Адвечнага.

На партрэце Скарыны выява вялізнай пчалы карэлюе са словамі Сіраха аб маленькім памеры пчалы і вялікай салодкасці яе прадукта, а бачнасць толькі адной правай нагі Скарыны і нахіленасць яго галавы ў правы бок са словамі "Ходила нога моя

путём правым" і "От младости прихилил я оухо свое к мудрости".

Імя Адам узыходзіць да слова "адама" (прах, чырвоны глей), таму Сірах назваў смяротнага чалавека гаршком. (Хіба можа гаршчок спрачацца з гаршэчнікам?) Гэта метафара сталася топасам усяго Сярэдневечча. Напрыклад, у кантэсту вучэння Платона аб так званым "Вазнічым Душы", на гравюры Альбрэхта Дзюрэра "Маленькі конь" выява начнога гаршка, "напоўненага" смрадным агнём, сімвалізуе ўсепажрнае полымя жарсці ніжэйшай фізіялагічнай

Пэўныя дэталі асацыююць выявы Галгофскага крыжа з друкарскім станком.

часткі душы, адлюстраванай у выглядзе каня без цугляў. Да зэатэрычнай сімвалікі граху (абалонка пустоты, кара, скарлупа, скура) узыходзяць безлічныя босхаўскія выявы пустых перакулёных збаной і сярэдневечныя адлюстраванні Смерці, якая дубасіць па барабане. (Згодна з кірылічным імясловам літара "Чэрв" сімвалізуе чалавека і ўказвае на паходжанне яго з праху, таму ініцыял яе, упрыгожаны выявай барабана і перакрыжаваных палачак (літара "ікс" і рымскае лічба X — сімвалы невядомасці абстрактнага Творцы) нагадвае аб патэнцыйнасці Боскай кары.)

На партрэце Скарыны парнасць выяваў збаной і кошыкаў абумоўлена антанімізмам тагачаснага мыслення. "Герметычны" правы збан сімвалізуе ўзнёслага праведніка, а перакуленасць левага кошыка пад левым збанам карэлююць са словамі Сіраха аб непазбежнасці падзення на склізкам жыццёвым (vitalis), а плячэныя вырабы — vitilis) шляху грэшнікаў. Больш за тое, у прадмове да "Плачу Ерамій" Скарына цытуе "Кнігу літар", згодна з якой літара "Цадзі" азначае лазіну і плячэнку, сімвалізуючы праведнасць і грэшнасць; выбар жыццёвага шляху; самаахварнасць дзеля ўзвышэння іншых.

У так званай "Малітве Сіраха" пералік асоб, памяць пра якіх "асалоджаецца ў вуснах кожнага", пачынаецца з Яноха (у перакладзе

свяціцель, настаўнік). З загадкавымі словамі Сіраха "І хадзіў Янох перад Богам. І быў узятый на неба" карэлюе выява згарэлага светача (сімвал зямнога жыцця) на "падлозе кабінета Скарыны". Згодна са славянскай версіяй апакрыфічнага "Жыцця Яноха праведнага", апошні — вынаходнік першабытнай пісьменнасці і настаўнік (доктар) народа. Гэта карэлюе з выявай пераноснай аспіднай таблічкі тагачасных шкаляроў з надпісам "Доктар Францыск Скарына", які далёка не тоесны з подпісам "доктар у лекарскіх навуках" напрыканцы прадмоў і паслястоўяў нашага земляка.

У палатах Нябеснага палаца Яноху адкрываюцца найвялікшыя таямніцы мінулага і будучага. Ён "прадбачыць" выкупляльную місію Збавіцеля, адлюстравана якую магчыма толькі выявай галгофскага Крыжа з дзвюма пікамі. Паколькі схематычнай выяве плячоўкі на паверсе гары ў найбольшай ступені адпавядае трапецыя, то менавіта адлюстраванне злучэння апошняй з выявай крыжа і пікаў змешчана над верхняй камерай гадзінніка. (Сілуэт трапецыі выкарыстаны і ў ніжняй частцы падуанскага Крыжа славуага Джота.)

Напрыканцы прапануем некалькі аналагаў піктаграмы галгофскага Крыжа, у якой даследчык Віктар Шматаў бачыў падабенства з друкарскім станком.

Мікалай ПАЛКОЎНІЧАНКА, Гомель

Калектыў Вялікага тэатра Беларусі выказвае шчырыя спачуванні галоўнаму бухгалтару Алене Міхайлаўне Шурман з прычыны напаткаўшага яе гора — смерцю сястры.

Госці і ўдзельнікі ку-пальскага фестыва-лю "Александрыя збірае сяброў", акра-мя наведвання дзей самога маштабнага творчага форуму, што сёлета пройдзе 9 — 10 ліпеня, можа зацікавіць і яшчэ адна цікавостка. У вёсцы Крывель на Шклоўшчыне амаль два дзясяткі гадоў дзейнічае музей сла-вутага земляка — кінаакцёра Пятра Алейнікава. Летас жа ў самім райцэнтры адкрылі помнік са-вецкай кіналегендзе. Пра Алейнікава і пойдзе гаворка ў "шматсерыйным" артыкуле "К".

Пётр Алейнікаў.

Барыс КРЭПАК

Зоркі кінематографа... Яны заўсёды былі на вачах ва ўсіх. Іх жыццё поўнілася самымі неймавернымі ле-гендамі, пагалоскамі, плёт-камі. У гэтым матэрыяле я сабраў вядомыя і невядо-мыя факты з жыцця майго куміра — савецкага кіна-акцёра Пятра Мартынавіча Алейнікава, нашага славу-тага земляка-беларуса. Фак-ты гэтыя могуць не толькі здзівіць, але і шакіраваць. Тут мой персанаж паўстане і на вяршыні ўдачы, у про-мнях славы і бляску тален-ту, і з чалавечымі слабасця-мі, дзівацтвамі, памылкамі. Словам, з усім тым, з чаго і складаецца біяграфія папу-лярнай асобы...

"Тарас на Парнасе" як пропуск у кінематограф

...У адзін з цёплых лі-пеньскіх дзён 1931 года па набярэжнай Фантанкі ішоў ударлявы дзіўнаваты юнак у старой чырвонай фут-болцы. Быў ён босы, хаця ў тагачасным Ленінградзе гэта нікога не шакіравала. Тады басаногага люду тако-га кштату, асабліва сярод хлапчукоў, беспрытульнікаў і ўсялякіх жыганяў, была процьма.

Юнак жа перайшоў праз стары мост Бялінскага і трапіў на ціхую ўтульную вуліцу Махавую, праездная частка якой дрэнна пахла ад разарэзтага на спёцы асфальта. Ён прайшоў яшчэ сотню метраў, не звяртаючы ўвагі на цудоўныя фа-сады гістарычных будын-каў, прылепленых адзін да аднаго без усякіх зазораў. Калісьці ў іх жылі Міхаіл Глінка, Іван Ганчароў, Тарас Шаўчэнка... Але юнака гэта мала цікавіла: у яго была іншая мэта, ад якой зале-жыў ягоны лёс. Мэта гэтая: дом №34 з вычварным эркерам і вялікімі вокна-мі — Тэхнікум сцэнічных мастацтваў, які пяць гадоў да таго быў пераўтвораны з Інстытута сцэнічных мас-тацтваў (зараз — Расійскі дзяржаўны інстытут сцэ-нічных мастацтваў). Сюды Алейнікаў з далёкай Ма-лой Охты дабіраўся пехам і часткова на трамваі (тра-лейбусы ў горадзе яшчэ не хадзілі). Тут некалькі дзён таму, у канцы Новачаркас-кага праспекта, зняў ён у

Пад мантыяй безразважнага Арлекіна

Кіназорка з Крывеля: спроба аб'ектыўнага аналізу біяграфіі Пятра Алейнікава

камуналцы танны маленькі пакойчык для часовага жылля: на перыяд здачы экзаменаў. І толькі ўчора паспеў занесці ў прыёмную тэхнікума дакументы і рэ-камендацыйны ліст ад Бар-сукоўскай дзіцячай калоніі...

Зайшоў унутр будынка. У калідоры перад аўды-торыяй, дзе праходзілі ту-ры, — аб'ява на дзвярах: "Ціха! Ідуць экзамены па кінаакцёрскім профілі". А ўнізе хтосьці з маладых, хто, мажліва, не вельмі верыў у свае сілы, дапісаў крэйдай: "Лепш быць маладым шча-нём, чым старой райскай птахай". Пазней высветлі-лася, што гэты марктвэнаў-скі афарызм намалаяваў будучы аднакурснік Алей-нікава — Сцяпан Крылоў (тое вынікае з вусных успа-мінаў Георгія Жжонава), які потым працаваў на студыі Белдзяржкіно.

Тоўпілася ў калідоры шмат маладых людзей у разнамасных вопратках, якія прыехалі з далёкіх і блізкіх рэгіёнаў краіны. Ся-род іх — тры дзяўчыны: адна з Беларусі — Яўгенія Галынчык, будучая пер-шая жонка Жжонава, дзве іншыя — каржакаватая ка-зачка з Новачаркаска Ва-лянціна Цялегіна, а таксама Ганна Мацвеева, здаецца, мясцовая, будучая актрыса Новага тэатра (Ленсавета), якая з часам здымалася ў

Герасімава ў карцінах "На-стаўнік" і "У пачатку слаў-ных спраў". Усе яны, як і бо-льшасць прынятых на той курс, "пройдучь" праз ге-расімаўскі "Камсамольск" і некаторыя іншыя карціны настаўніка. Актрысу Цяле-гіну ведаюць па шматлікіх кінаролях, а вось Галынчык падзабылі. Асабіста я па-мятаю яе толькі па карціне "Знішчальнікі" (у ролі Вар-вары) і невялічкіх эпізодах у стужках "Катоўскі" і "Дзяў-чына спяшаецца на спат-канне".

...Жартачкі, але з тысячы ахвотных планавалася пры-няць у майстэрню Герасіма-ва толькі сорок шчасліўчы-каў, канешне, самых-самых адораных! Аднак кожны ў душы спадзяваўся, што ён і будзе тым найталенавітым. І вось прыспела чарга наша-га героя. Ва аўдыторыі за доўгім драўляным сталом, пакрытым зялёным сук-ном, сядзелі члены экзаме-нацыйнай прыёмнай камі-сіі — чалавек дзесяць. Сярод іх — кіраўнік кінааддзялен-ня, выхаванец Фабрыкі экс-цэнтрычнага акцёра (ФЭК) 25-гадоваы Сяргей Герасімаў, яго былыя педагогі Леанід Траўберг і Рыгор Козінцаў, майстры рэжысуры Леанід Вівьен і Уладзімір Салаўёў, рэжысёр і педагог прадме-та "біямеханіка" ("сцэніч-ны рух") у Ленінградскім Чырвоным тэатры Ірына Меерхольд, дачка славутага

тэатральнага рэфарматара, якая рыхтавалася перайсці са сцэны ў тэхнікум у якасці старшага выкладчыка па акцёрскім майстэрстве.

Усе, канешне, здзівілі-ся, пабачыўшы басаногага хлопца з надзвычайна пры-гожымі доўгімі вейкамі, а Ірына Усеваладаўна нават прыўстала, уражаная нез-вычайным выглядам ма-ладага чалавека.

— Як ваша імя? І ад-куль вы такі, мой юны ся-бра? — спытаў яго Сяргей Герасімаў, тады ўжо рэжы-сёр-пачатковец ("Дваццаць два няшчасці"), але даволі вядомы артыст, які паспеў зняцца ў нямых фільмах "Мішка супраць Юдзеніча", "Чортава кола", "Шынель", "С.В.Д.", "Новы Вавілон", "Братка", "Абломак імпе-рыі".

— Я Пётр Алейнікаў, па бацьку — Мартынавіч. Беларус. Родам з Магілёў-шчыны. Сірата. Вучыўся ў

/ Аж бачу — зломана лясі-на, / І ўдумаў: дай-ка ускла-чу!.. — яго ласкава спынілі.

— Дастаткова... Вельмі добра... І хто вас вучыў та-кой дэкламацыі?

— Уладзімір Уладзіміра-віч Кумельскі, добры дзя-дзька і добры рэжысёр, які пабачыў мяне і ўсю нашу самадзейнасць — двухак-товую п'еску "Край" у го-радзе Шклове. Менавіта ён настойліва і парэкамен-даваў мне абавязкова ву-чыцца на артыста. Вучыц-ца многа і ўпарта. Сказаў, што з мяне можа выйсці карысьць... Я ўжо і тады ха-цеў стаць акцёрам, але не ў тэатры, а ў кіно. Здымац-ца ў фільмах — маё самае патаемнае жаданне. Дык вось у гэтым сэнсе таварыш Кумельскі падтрымаў мяне, параіў паступаць менавіта сюды, і з той пары я лічу яго самым блізкім і дарагім ча-лавекам...

Хтосьці з камісіі раптам згадаў, што, аказваецца, ве-даў Кумельскага як акцёра Малага тэатра яшчэ ў часы Грамадзянскай вайны, а таксама чуў шмат добрага пра гастролі яго трупы па Украіне і Беларусі ў 1920-я... Такая інфармацыя бы-ла вельмі дарэчы юнаму аб-ітурыенту, так бы мовіць, не з вуліцы зваліўся, не выпад-кова апынуўся тут, у тэхні-куме... Мэтанакіраванасць і акцёрскі вопыт, хай сабе і мізэрны, для экзаменатараў былі важнай умовай пры канчатковым рашэнні лёсу маладога чалавека.

(Для даведкі. Уладзімір Кумельскі на базе сваёй трупы вандроўных акцёраў у 1932 годзе змог дабіцца адкрыцця ў Бабруйску Дзяр-жаўнага рускага драматыч-нага тэатра БССР, і быў да 1936-га яго мастацкім кі-раўніком і дырэктарам. За-раз гэта — Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Максіма Горкага. Заслужаны артыст БССР і за-служаны дзеяч мастацтваў БССР, Кумельскі 19 красаві-ка 1939 года перад пачат-кам гастролей у Віцебску памёр на лесвіцы Магілёў-скага вакзала ад сардэчнага прыступу. Шкада, што гэтага цікавага чалавека, рэжысё-ра і акцёра зараз мала хто ведае...)

— Ну што ж, Пётр Мар-тынавіч. А цяпер пакажы-це нам эцюд... Напрыклад, з той самай паэмы пра ва-шага беларускага парна-саца. Ну скажам: вы ў лесе спакойна збіраеце грыбы, і раптам перад вамі на за-дніх лапах нечакана з'явіўся Міхал Патапыч...

Юнак на хвілінку за-думаўся, усцягнуў плечы, усміхнуўся і пачаў свой экс-промт... Павольна прайшоў пару крокаў, нагнуўся, пад-няў некалькі ўяўных сыра-ежак, стрэсваючы з іх ка-мячкі зямліцы, пакаштаваў і паклаў у кошык. Зацікавіў-ся нейкай птушкай, глядзеў, як яна скача па галінках, по-тым знікае ў лістоце. І зноў успырхнула, узляцела, а ён сачыў за яе палётам, пакуль яна не знікла ў вышыні. І толькі грыбнік апусціў галаву, як непасрэдна перад ім ака-заўся вялізны мядзведзь! З перапуду чалавек застыў як слуп, забыўшыся на свае грыбы, а між тым, нахабна

Ленінградскі тэхнікум сцэнічных мастацтваў, 1930-я.

дзіцячай калоніі, дзе аргани-заваў драматычны гурток... Потым мяне накіравалі ў Першую Усебеларускую ка-муну імя Дзесяцігоддзя Кас-трычніцкай рэвалюцыі. Там, у дакументах, усё напісана, і ёсць рэкамендацыя...

— Ну што ж, для пачатку прачытайце што-небудзь з паэзіі...

Юнак пераступіў з нагі на ногу, трошкі падумаў і стаў чытаць на чыстай бе-ларускай мове народную паэму "Тарас на Парнасе", якую ніхто з экзаменатараў да таго, мабыць, ніколі не ведаў і не чуў. Чытаў лёг-ка, нязмушана, быццам бы расказваў пра толькі што рэальна ўбачанае.

Ці знаў хто з вас, браткі, Тараса, што палясоўшчыкам служыў?

На Пуцвявішчы, у Паназа, Ён там ля лазні блізка жыў. Што ж, чалавек ён быў рахманы,

Гарэлкі ў губы ён ня браў, Затое ў ласцы быў у пана — Яго пан дужа шанаваў...

А калі заканчваў наступ-ную "карцінку": "Гляджу — аж вось з-за елі валіць / Як ёсць хароміна-мядзведзь! / Хоць не труслівы я дзяці-на, / Але затросся, як асіна, / Зубом, як цюцька, лепячу,

растаптаўшы кошык, міш-ка падняўся ва ўвесь рост і ступіў да чалавека, які асме-ліўся парушыць спакой яго ляснога царства. І вось тут трэба было не разгубіцца перад тварам небяспекі і бегчы з усяе сілы скрозь за-раснікі хмызняку...

Члены камісіі заапладзі-равалі і сталі ціха пра што-сьці раіцца... Коротка кажучы, экзамены закончыліся, і Пётр был прыняты ў тэхні-кум на аддзяленне Сяргея Герасімава. Толькі ён пра гэта доўга не ведаў — ніяк не адважваўся паглядзець у спіс залічаных. Алейні-каў прыгадаваў: "У тыя дні я блукаў па Ленінградзе, ні-чога не бачыў, быў як у ту-мане: сёння пайду, не, лепш заўтра раніцай. А назаўтра зноў вагаўся. У рэшце рэшт, гатовы да ўсяго найгорша-га, прыйшоў у тэхнікум і... Колькі не разглядваў спіс, кожны раз знаходзіў ся-бе і не верыў уласным ва-чам..."

Сяргей Герасімаў быў унікальным педагогам: ён рыхтаваў спецыялістаў з прыцэлам на далейшую су-месную работу з імі у кіно. Гэты прынцып захаваў на ўсё сваё творчае жыццё, пачынаючы з карцін "Ці люблю цябе?", "Сямёра смелых", "Камсамольск", "Маладая гвардыя", і за-канчваючы "Чырвоным і чорным" ды "Юнацтвам Пятра" з любімым вучнем Мікалаем Яроменкам-ма-лодшым і іншымі сваімі вы-хаванцамі.

Сумная споведзь "пра сябе"

Праз некаторы час Сяр-гей Апалінар'евіч запрасіў Пецю на сваю кватэру ў дом па вуліцы Басейнай, 60, дзе ён жыў з жонкай, нядаўняй выпускніцай тэхнікума Та-марай Макаравай, і дзе час-та збіраліся "на агеньчык" ягоныя вучні і аднадумцы, часцей за ўсіх — акцёры Пётр Сабалеўскі і Алег Жа-каў, з якімі Герасімаў зды-маўся ў нямых стужках 1920-х. Пазней, у 1935-м, ён атрымаў прасторную ква-тэру ў "мадэрновым" доме на Петраградскай старане па вуліцы Міра, 6, дзе і пра-жыў з Тамарай да пачатку вайны.

Дык вось, тут, на Басей-най, ён і папрасіў Алейніка-ва расказаць пра сябе. Маг-чыма, прыкідваў, што можа атрымацца ў кіно з гэтага дзіўнаватага беларускага хлопца, непадобнага сваёй харызмай да іншых. І на-огул, у чым праўляюцца яго радавыя карані? І як такія "карані" можна вы-карыстаць у псіхалагічнай распрацоўцы кінаобра-за таго ці іншага персана-жа? Звычайна, працуючы з акцёрамі, Герасімаў заўсё-ды разбіраў ролі настолькі канкрэтна, што яго рэжы-сёрская пластыка немінуча дакладна прарастала ў экранным вобразе. На пра-цягу ўсяго жыцця гэта было яго абавязковым правілам у рэжысуры.

І Алейнікаў пачаў свой расповед...

Працяг чытайце ў наступных нумарах.

